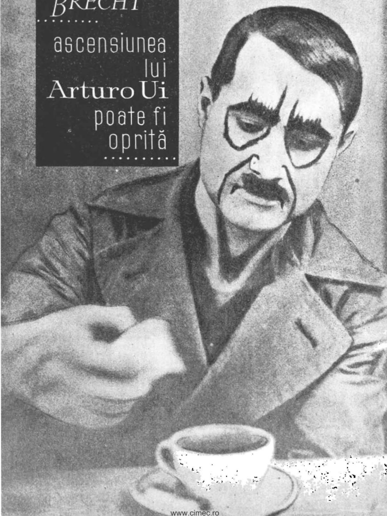
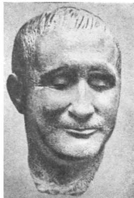
BERTOLT BRECHT

ascensiunea lui Arturo Ui poate fi oprită

www.cimec.ro

Bertolt Brecht, lucrare în bronz, executată de sculptorul german Fritz Cremer

Era în iarna lui 1935. De doi ani, poporul german trăia — sub apăsare fascistă — mizeria, ororile și pregătirile de război ale lui Hitler și ale acoliților lui. Împreună cu alți fruntași ai gîndirii și scrisului progresist german, Bertolt Brecht era nevoit să-și continue departe de patrie, în emigrație, activitatea lui neostenită de scriitor și artist combatant în slujba adevărului, demnității și libertății umane. În iarna lui 1935, el se afla la New York, chemat din Danemarca de echipa unui teatru muncitoresc, să pună în scenă cunoscuta lui dramatizare după romanul lui Gorki, Mama. *În contact cu unele aspecte ale modului de viață de peste ocean, Brecht a avut atunci pentru întîia oară revelația izbitoarelor asemănări ce existau între felul în care banda nazistă a lui Hitler ajunsese la putere și-și exercita criminala operă de jafuri și asasinate, și felul în care acționează și dau lovituri bandele de gangsteri din America. Atunci se gîndise el să scrie „o piesă cu gangsteri, care să cheme în amintire unele evenimente pe care le știm cu toții". Titlul inițial al lucrării urma să sune, de altfel:* The gangster-play we know *(Piesa gangsterească pe care o cunoaștem).*

Această piesă avea însă să fie realizată abia în 1941, în Finlanda, după ce, în acest îndelung răstimp, fuseseră scrise și jucate parabola antirasistă Capete rotunde și capete țuguiete, *ciclul de tablouri demascatoare din* Groaza și mizeria celui de-al III-lea Reich *și o seamă de alte opere dramatice, poetice și publicistice, toate țintind să denunțe, în lume ca și în rîndul maselor populare din Germania, caracterul hidos și tendințele primejdioase ale nazismului. În 1941, cînd Hitler și banda lui păreau să fi ajuns în pragul cel mai de sus al „ascensiunii" lor (aproape întreg teritoriul Europei se afla sub cizma lor), Brecht socotește că nu mai poate întîrzia să deschidă ochii lumii înspăimîntate și să-i arate că această ascensiune a fost posibilă numai pentru că nazismul a fost promovat de anumite cercuri capitaliste, dar că ascensiunea lui nu este fatală, nu este irezistibilă, și poate fi — trebuie — oprită.*

Ascensiunea lui Arturo Ui poate fi oprită *este o piesă parabolică, o piesă „cu gangsteri". Recunoaștem în ea locuri,*

Fotografia din pagina anterioară: Ekkehard Schall, interpretul lui Arturo Ui, în spectacolul prezentat de Berliner Ensemble

moravuri, feluri de a gîndi și acționa, caracteristice gangurilor *ce bîntuie cu crimele, șantajele și tranzacțiile lor, lumea de afaceri și politicieni a municipalităților și Statelor Unite ale Americii. In chipurile, împrejurările și acțiunile gangsterilor din parabola lui Brecht, mai recunoaștem însă, îndeosebi, fauna, crimele, șantajele, afacerile întunecate ale regimului nazist: pe șeful de bandă Adolf Hitler (Arturo Ui), pe locotenenții acestuia: Roehm, Goebbels, Goering (Roma, Givola, Giri), pe bătrînul iuncher — general și președinte de republică — Hindenburg (Dogsborough), pe alți iuncheri și oameni de afaceri care au promovat ascensiunea lui Hitler (Clark, Gaffles, Flake, Mulberry etc.). Recunoaștem și urmărim de-a lungul tablourilor primele etape ale ascensiunii fascismului în Germania, pînă la asasinarea lui Dollfuss (Dullfeet), fostul președinte al Austriei.*

Parabola ascensiunii gangsterești a lui Arturo Ui tinde să demonstreze, odată cu caracterul nefast dar nu irezistibil al acestei ascensiuni, și substanța jalnic-ridicolă a „eroilor" ei. Dar dacă ea zugrăvește „învăluit" unele evenimente și portretizează unele tipuri din galeria tragic-grotescă a anilor care au premers cel de-al doilea război mondial, aceste „învăluiri" (care, după cum arată chiar Brecht, sînt în fond niște dezvăluiri) sînt înzestrate și cu o „viață proprie". Ele vorbesc după dorința autorului lor „și fără aluzii". Corespondența acțiunilor gangsterești din piesă cu evenimentele istorice petrecute e doar indicativă. Ea nu trebuie căutată în toate acțiunile, în toate amănuntele piesei, în toate trăsăturile eroilor. Așa ceva ar reduce valoarea piesei la valoarea circumstanțială a unei simple cronici criptice, ar secătui-o de sensurile ei major demascatoare, de forța cu care ea denunță sistemul însuși de naștere și parvenire a fascismului. Corespondențele din parabolă sînt, prin urmare, corespondențe de principiu. Și acest fapt i-a conferit o putere generalizatoare, care se verifică deplin în actualitatea noastră, după 20 de ani de la scrierea ei, în zilele în care asistăm, în Germania occidentală, la reînvierea fascismului, a politicii revanșarde, militariste. De altfel, deși detractorii lui Brecht, recrutați din cercurile fasciste sau fascizante ale țărilor capitaliste, s-au străduit și se străduiesc cu înverșunare să șteargă acest caracter actual al satirei, Arturo Ui *a fost îmbrățișat cu o uriașă audiență și prețuire în întreaga lume — și chiar în Germania federală — tocmai datorită actualității lui. La Paris de pildă, unde a fost prezentat de echipa Berliner Ensemble în cadrul stagiunii Teatrului Națiunilor, care l-a cinstit cu premiul întîi, pînă și critica din presa reacționară — dincolo de elogiile neprecupețite acordate artei și tehnicii cu care a fost realizat spectacolul — a fost nevoită să recunoască forța contemporană a piesei. Iar turneul întreprins cu* Arturo Ui, *în toamna aceasta, în cîteva orașe ale Germaniei federale, s-a bucurat de un succes cu atît mai zgomotos și mai edificator, cu cît cercurile și grupările deschis sau ascuns naziste care hălăduiesc acolo cu voia oficialității, au încercat, prin demonstrații, manifestații huliganice de stradă și în sălile de spectacol, ca și prin manifeste injurioase special tipărite și răspîndite, să-i oprească pe spectatori de a intra în teatre.*

A face ca „adevărul să încapă în mîna oamenilor ca o armă" a fost unul din preceptele de bază promovate de Bertolt Brecht de-a lungul activității sale de militant prin scris și artă pentru progresul în pace al omenirii. E ceea ce a făcut și face de temut scrisul său, în rîndul celor pe care — și prin Arturo Ui — *Brecht îi denunță oprobriului opiniei publice mondiale ca urmași nevrednici ai gangsterului; e însă tocmai ceea ce face ca scrisul său să fie îndrăgit și folosit ca armă de luptă de oamenii cinstiți din lumea întreagă, hotărîți să oprească din fașă ascensiunea tîlhărească și războinică a altui Ui în lume.*

PERSONAJELE

Crainicul; Flake, Caruther, Butcher, Mulberry, Clark, *negustori, conducători ai trustului conopidei;* Sheet, *armator;* Bătrînul Dogsborough; tînărul Dogsborough; Arturo Ui, *şef de gangsteri;* Ernesto Roma, *locotenentul său;* Ted Ragg, *reporter la ziarul „Star";* Daisy, *floarea din docuri;* Emanuele Giri, *gangster;* Bowl, *casier la Sheet;* Goodwill şi Gaffles, *doi domni din consiliul comunal;* O'Casey, *anchetator;* Un actor; florarul Giuseppe Givola, *gangster;* Hook, *precupeţ;* acuzatul Fish; Apărătorul; Judecătorul; Medicul; Procurorul; tînărul Inna, *omul de încredere al lui Roma;* Un om de rînd; Ignatius Dullfeet; Betty Dullfeet, *soţia lui;* oameni de pază ai lui Arturo Ui; servitorul lui Dogsborough; reporteri de ziar; oameni înarmaţi; precupeţi din Chicago şi din Cicero; O femeie.

Pentru ca întîmplările să dobîndească acea semnificaţie care, din păcate, le revine, piesa trebuie interpretată în stilul mare; cel mai bine, cu reminiscenţe limpezi din teatrul istoric elisabetan, aşadar cu perdele şi podeste. Acţiunea se poate desfăşura, de pildă, în faţa unor cortine de iută stropite în culoarea sîngelui de vită. Pot fi, eventual, folosite fundaluri panoramice, după cum, de asemenea, sînt îngăduite efecte de orgă, trompete, tobă. Parodia, în înţelesul curat al cuvîntului, trebuie totuşi, fireşte, evitată; aşa după cum, nici în ceea ce priveşte grotescul, nu se cade a fi trecută cu vederea atmosfera de groază. E necesară o interpretare plastică, mişcată într-un tempo rapid, cu clare tablouri de grup în stilul vechii picturi istorice.

bertolt brecht

PROLOG

În fața cortinei de pînză apare Crainicul. Pe pînză se pot citi anunțuri mari: „Noi știri despre scandalul din docuri." — „Lupta pentru testamentul bătrînului Dogsborough și confesiunile lui." — „Întîmplări senzaționale la procesul incendiatorilor de depouri." — „Asasinarea gangsterului Ernesto Roma de către amicii lui." — „Șantajarea și uciderea lui Ignatius Dullfeet." — „Gangsterii cuceresc orașul Cicero." În spatele cortinei, muzică de bîlci.

CRAINICUL

Dragi spectatori, azi vă vom arăta —
Tăcere, sus la galerie! Și dumneata,
Coniță, jos pălăria! Să se vadă
A gangsterilor mare, istorică paradă.
Pentru prima, primissima oară, o să vi se arate
Faimosul scandal din docuri, pe-adevărate.
Apoi veți mai cunoaște:
Testamentul lui Dogsborough și tot ce-acesta recunoaște;
Înălțarea lui Arturo Ui, pe cînd acțiunile erau spre baisse;
Senzaționale știri despre incendierea depourilor și despre
respectivul răsunător proces;
Asasinarea lui Dullfeet; cum se împarte dreptatea la Coma;
Gangsterii între ei: măcelărirea lui Ernesto Roma;
La final — în plină lumină — un ultim tablou:
Gangsterii cuceresc orașul Cicero!
Veți vedea aici, interpretați de actori anume,
Pe cei mai vestiți eroi din gangstereasca lume —
Și dintre cei în viață și cei ce-au prins să moară,
Și gangsteri de-a binelea, și gangsteri într-o doară,
Și dintre cei născuți, și dintre cei făcuți. De pildă, precum fu
Bietul bătrîn, prea respectabilul Dogsborough...

(În fața cortinei pășește bătrînul Dogsborough.)

Îi e părul alb și inima cărbune.
Hai, ramolite, fă-ți cuvenita plecăciune.

(Bătrînul D. se retrage, după ce s-a plecat.)

Urmează după-acesta, dar
Uite că apare:

(apare Givola)

Givola, de meserie florar e.
Cu fleoanca lui sintetic unsă,
Îți vinde drept un roib o capră tunsă.
Minciuna, cică, n-are picioarele prea lungi!
Admirați-i-le la dînsul, atunci!

(Givola se retrage șchiopătînd.)

Și-acum, atenție: un clovn de vază!
Emanuele Giri, ieși! Vrea lumea să te vază

(În fața cortinei apare Giri și salută cu mîna.)

Unul din cei mai crunți killeri din istorie! Hai,
Te cară!

(Giri se retrage supărat.)

Și-acum, curiozitatea noastră cea mai dihai!
Gangsterul gangsterilor! Faimosul Arturo Ui.
Pe ăsta cerul, drept pedeapsă, ni-l dărui.
C-avem cugetele cu fărădelegi pătate:
Cu violențe, nerozii, slăbiciuni și alte păcate.

(În fața cortinei, Ui, trecînd de-a lungul rampei, iese.)

Ce mi-e Richard al III-lea și ce-mi este el?
Din vremea celor două Roze-ncoace,
Lumea n-a mai avut de-a face
Cu un mai fulminant, mai sîngeros măcel.

Tocmai de aceea, cinstită lume spectatoare,
Direcțiunea s-a simțit datoare
Totul în stil mare să vă prezinte.
N-a precupețit pentru asta nici eforturi, nici alte cheltuieli pendinte.
Și totuși, ce-i aici, doar strictul adevăru-i
Din ce vedea-veți astă-seară, stărui
Să știți, nu-i nou nimic, nimic artificial
Nici născocit, sau pentru dumneavoastră aranjat special.
Ce vă arătăm aici, pe întreg continentul clar e:
Este piesa cu gangsteri, ce-o știe fiecare.

(In timp ce muzica crește și se întovărășește cu răpăitul unei mitraliere, Crainicul iese, aferat.)

1.

City. Apar cinci negustori, conducători ai trustului conopidei.

FLAKE

Afurisite vremi!

CLARK

Parcă Chicago.
Fetița noastră dragă, în zori de zi
Pornită după lapte, dă în pungă
De-o gaură, și-și cată acuma cenții
Pe undeva, prin șanț.

CARUTHER

Deunăzi, joi.
Ted Moon mă invitase să viu luni
La prînz, la el, eu și-încă vreo optzeci.
De ne-am fi dus, n-am fi aflat la dînsul
Decît pe portărel. Schimbarea asta
De la belșug la sărăcie vine
Mai iute, azi, decît ai zice pis.
Orașu-i inundat, ca și-altă dată
De flote-ntregi de zarzavat. Dar la
Cumpărători de unde nu-s.

BUTCHER

Ai zice
Că-n plină zi te năpădește noaptea!

MULBERRY

Pînă și Clive and Robber vor fi scoși
La licitație!

CLARK

Wheelers fruct-import
A bancrutat — și-i firmă de cînd lumea.
Garajele Dick Haveloks trag oblonul.

CARUTHER

Și Sheet pe unde-i?

FLAKE

N-are timp să vină:
Încearcă băncile.

CLARK

Ei taci! Și Sheet?
(Pauză.)
Cu un cuvînt: nu mai e rost de afaceri
Cu conopidă-n ăst oraș.

BUTCHER

Ei, domnii mei,
Curaj! Cît nu ești mort, ești încă-n viață.

MULBERRY

A nu fi mort nu-nseamnă: a trăi.

BUTCHER

De ce s-o luăm în negru? În fond nu e
Nimic mai sănătos decît negoțul
Cu mijloace de trai. Nutreț, adică
Pentr-un oraș de patru milioane!
Că-i criză ori nu: orașu-are nevoie
De zarzavat. Iar noi îi facem rost!

CARUTHER

Cu tîrgul de legume cum stăm?

MULBERRY

Prost.
Cu mușterii de-ți cer un sfert de varză,
Și-ăla pe datorie!

CLARK

Ni se strică
Întreaga conopidă.

FLAKE

Ce ciudat!
E colo-n față un tip — îi zice Ui...

CLARK

Ui, gangsterul?

FLAKE

El, în persoană. Simte
Miros de mort. Și-i și propune afaceri.
Locotenentul lui, Ernesto Roma,
Se-oferă, cică, piața să convingă
Că-i sănătoasă numai conopida
Ce și-o procură de la noi. Promite
Comenzile să și dubleze. Căci,
Socoate dînsul, precupeții sînt
Mult mai dispuși să cumpere verdețuri
Decît sicrie. *(Haz de necaz.)*

CARUTHER

Ce neobrăzare!

MULBERRY
(ride din toate puterile)

Pe bombele lui Mills și Tompson! Iată
Idei să ieși din criză! Singe proaspăt
În piața conopidei! În sfîrșit!
Se tot zvonea că ne e somnul greu!
Și se grăbește domnu-Arturo Ui
Să ne servească! Ei, acu-i de-ales:
Ori el, ori numai oastea mîntuirii.
Ce ziceți? Unde-i mai gustoasă ciorba?

CLARK

Eu cred că a lui Ui e mai fierbinte.

CARUTHER

Dați-l afară!

MULBERRY

Dar politicos!
Că nu se știe ce ne-așteaptă! *(Haz.)*

FLAKE *(lui Butcher)*

Cum stăm
Cu intervenția lui Dogsborough?
(Celorlalți)
Butcher cu mine am clocit ceva
Să-aflăm un mijloc să ne strecurăm
Prin zodia asta proastă financiară.
Și ne-am gindit — simplu și scurt: impozit
Plătim oricum. De ce dar, nu ne-ar scoate
Chiar statul din noroi, cu-un împrumut
Ca să clădim, să zicem lingă docuri,
Niscai depouri pentru zarzavaturi,
Și-astfel să ieftenim transportul lor
Pînă-n oraș. Bătrînul Dogsborough
Ne-o poate face. Dogsborough ce zice?

BUTCHER

Cam șovăie să intre-n combinație.

FLAKE

Ce spui? E boss electoral în docuri
Și, scîrba, șovăie să ne ajute?

CARUTHER

Iar eu mă storc de bani să se aleagă!

MULBERRY

Fost cantinier la Sheet, al dracului!
Mînca din pîinea trustului-nainte
De a intra-n politică. Murdară
Ingratitudine e asta, Flake.
Ce-ți spuneam eu? S-a dus buna-cuviință!
Nu-i lipsă-atît de bani. De cuviință-i lipsă!
Dau cu piciorul-n vasul ce se-neacă
Și ocărăsc. Amicu-ți crește dușman,
O slugă încetează a fi slugă,
Iar vechiul cantinier, surîzătorul,
E doar un mare boț de carne rece.
Morală, unde zaci în timp de criză!

CARUTHER

Zău, de la Dogsborough, nu m-așteptam!

FLAKE

Ce-a zis în fond?

BUTCHER

Că-i cam miroase-oferta.

FLAKE

Cum, îi miroase? E rău-mirositor
Să construiești depouri? Asta-i muncă
Și pîine pentru mii de muncitori!

BUTCHER

Nu crede, zice, c-am avea de gînd
Să construim.

FLAKE

Auzi, nerușinare!

BUTCHER

Că n-o să construim?

FLAKE

Nu, că nu crede!

CLARK

Găsiți atunci un altul, să vă-mpingă
Propunerea.

MULBERRY

Da, sînt și alții!

BUTCHER

Dar
Nici unul nu-i ca Dogsborough. S-o știți!
Omul e bun.

CLARK

La ce?

BUTCHER

E om de-onoare.
Mai mult: știut ca om de-onoare.

FLAKE

Fleacuri!

BUTCHER

Că ține la renume-i ne-ndoios.

FLAKE

O fi! Dar nouă de-mprumut ne arde.
Renumele e treaba lui.

BUTCHER

A lui?
Eu cred că-i și a noastră. Un împrumut
Scutit de întrebări, nu poate obține
Decît un om pe care te jenezi
Să-l încolțești cu-nscrisuri și dovezi.
Și-așa un om e Dogsborough. Se prinde!

Bătrînul Dogsborough ni-i imprumutul.
De ce? Toţi cred în el. Cine-a uitat
Să creadă-n Dumnezeu, mai crede-n
Dogsborough.
Cel mai versat bursier, care nu-ţi
merge
Nici la un avocat făr'-de-avocat,
Şi-ar îndesa ultimul cent în şorţul
Lui Dogsborough, să stea-n păstrare,
chiar
De l-ar vedea, pe vreo tejghea, uitat.
Încredere cu caru'! Optzeci de ierni,
Cîte-a trăit, n-a dovedit vreo hibă.
Vă spun: un om ca ăsta-i aur, cînd
Vrei, mai ales, să construieşti în docuri
Nişte depouri — dar puţin mai-ncet.

FLAKE

Să zicem, Butcher, că-i cum zici: —
de aur.
Cînd jură pe ceva — e sfînt. Dar vezi,
Pe ce vrem noi, nu jură, din păcate.

CLARK

El, nu! „Oraşul nu-i castron de
ciorbă!"

MULBERRY

Şi: „Toţi pentru oraş, oraşul pentru
sine!"

CARUTHER

Greţos! Fără umor!

MULBERRY

De-are-o părere,
Şi-o schimbă, cert, mai rar decît
cămaşa.
El n-are ochi să vadă că oraşu-i
Un loc din lemn şi piatră, în care
oameni
Trăiesc cu oameni laolaltă, în hartă
Pentru chirie, pentru beafsteak; dînsul
Îl crede din hîrtii şi slove sfinte.
Nu m-aş putea-mpăca cu el vreodată.

CLARK

Nu-i şi n-a fost al nostru, omul ăsta.
Ce are el comun cu conopida?
De putrezesc legumele-n oraş,
Puţin îi pasă. Un deget n-ar mişca!
De nouăşpe ori douăzeci de ani
Ne tot înghite banii la alegeri
Dar conopida doar în farfurie
A cunoscut-o. Cît despre garaje
În unul n-a intrat, măcar, de frică!

BUTCHER

Aşa e.

CLARK

Lua-l-ar dracu'!

BUTCHER

Nu dracul! Noi
Să-l luăm!

FLAKE

Ce-ţi vine? Clark a demonstrat
Că omul ăsta ne respinge.

BUTCHER

Clark
A spus-o şi de ce.

CLARK

Nu ştie nici
De Dumnezeu, omul acesta.

BUTCHER

Asta-i
Lipseşte. Vezi? Ştiinţa. Dogsborough
Nu ştie cum te simţi în pielea noastră.
Problema-i, deci: cum intră
Dogsborough
În pielea noastră? Ce-am putea să-i
facem?
Să-l lămurim! Că e păcat de el.
Eu am un plan. Ia ascultaţi ce fel!

(Apare un text care recheamă în amintire anumite evenimente din trecutul nu prea îndepărtat: 1929—1932. Criza mondială a zguduit cu deosebită putere Germania. În momentul culminant al crizei, iuncherii prusaci încearcă, multă vreme fără succes, să pună mîna pe nişte împrumuturi de stat.)

2.

În faţa bursei de produse, Flake şi Sheet conversează.

SHEET

Am alergat la Ponţiu şi Pilat.
Dar Ponţiu era plecat. Pilat, în baie.
Îţi vezi amicii azi, numai din spate!
'Nainte de a da ochi cu propriu-i frate,
Frăţinele se-ncalţă-n ghete vechi
Să nu fie ţapat! Vechi asociaţi,
De se-ntîlnesc în faţa primăriei,
Îşi dau bineţi cu nume născocite —
Aşa se tem unul de altul. Tot
Oraşul e cusut la buzunare.

FLAKE

Ce zici de-oferta mea?

SHEET

Să vînd? N-o fac.
Voi vreţi chiar masa drept bacşiş
s-aveţi,
Ba să vă mulţumesc că luaţi bacşiş.
Ţi-aş spune ce cred despre voi.
Dar tac.

FLAKE

Nu capeţi nicăieri mai mult.

SHEET

Da, ştiu —
Mai mult nu capăt nici de la prieteni.

FLAKE

Azi, banii-s scumpi.

SHEET

Cu-atît mai scumpi, cînd îţi
Lipsesc. Şi că-ţi lipsesc, nu ştie nimeni
Mai bine decît un prieten.

FLAKE

Nu eşti
În stare să-ţi mai ţii casa de şlepuri.

SHEET

Te pomeneşti, mai ştii, că nu-s în stare
Nici să-mi mai ţin nevasta.

FLAKE

Dacă vinzi...

SHEET

...Mă pricopsesc. Aş vrea numai să ştiu,
Ce zor aveţi cu şlepurile mele?

FLAKE

Că trustul ar dori să te ajute,
Nu ţi-a trecut prin gînd?

SHEET

Nu. Ce să mint?!
Zău, unde mi-a fost capul? Să-mi închipui
Că voi aţi vrea de avere să mă stoarceţi,
Cînd gîndul vostru e să mă-ajutaţi!

FLAKE

Nu ai să ieşi din smirc cu ironia.

SHEET

Nici smircu-n schimb n-are folos, iubite
Flake!

(Trec tacticos trei bărbaţi — gangsterul Arturo Ui, locotenentul său Ernesto Roma şi un om de pază. În trecere, Arturo Ui îl ţinteşte cu privirea pe Flake, ca şi cum ar aştepta ca acesta să i se adreseze, iar Roma, privind scena, întoarce cu răutate capul după dînsul.)

Cine-i?

FLAKE

Gangsterul Arturo Ui —
Ca şi cînd noi ţi-am fi cumpărătorii!

SHEET

Părea că ţine să-ţi vorbească.

FLAKE

(rîzind cu teamă)

Sigur.
Ne-aţine calea şi ne tot propune
Să ne desfacă dînsul conopida
Cu browningul. Sînt astăzi mulţi ca Ui.
Se-ntind ca rîia în oraş şi-l rod
La degete, la braţe, pe la gît.
De unde vin, habar nu are nimeni.
Părerea e că din vreo ocnă-adîncă.
Tot jaful ăsta, spaima, ameninţarea,
Răpirile, teroarea, tot măcelul
Şi-acel „Mîinile sus!" şi „Scape cine poate!"
Trebuie ars.

SHEET

(îl priveşte tăios)

Urgent. Că molipseşte.

FLAKE

Ca şi cînd noi ţi-am fi cumpărătorii!

SHEET

(dîndu-se un pas înapoi şi contemplîndu-l)

Da. Este-o anume-asemănare.
Cu ăştia de au trecut. Nu mare, totuşi.
Ceva, chiar dacă nu vizibil, aparent:
În fundul bălţii, vezi adesea crengi
Verzi, mucilaginoase. Parcă-s şerpi.
Da-s crengi. Ori poate nu? Aşa şi tu
Aduci, să nu te superi, cu-acest Roma.
Acu', că v-am văzut pe amîndoi,
Simt că de mult mi-am dat seama de asta.
Dar fără să-nţeleg. Mai zi o dată:
„Ca şi cînd noi ţi-am fi cumpărătorii!"
Parcă şi vocea... Nu, mai bine zi:
„Sus mîinile!" Căci, asta vrei să zici.
(Ridică mîinile.)
Iată-le sus. Flake. Şlepurile luaţi-mi!
În schimb, hai, daţi-mi un picior sau două. Daţi-mi
Mai bine două. E-un preţ ceva mai bun.

FLAKE

Eşti cam nebun!

SHEET

Ce-aş da să fiu nebun!

3.

Odaie dosnică în hanul lui Dogsborough. Dogsborough şi fiul lui clătesc pahare. Intră Butcher şi Flake.

DOGSBOROUGH

Veniţi degeaba. Nu mă prind. Oferta voastră
Miroase rău, ca peştele-mpuţit.

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Tata refuză.

BUTCHER

Las-o-atunci, bătrine!
Noi te-ntrebăm; zici nu. Bun, fie nu!

DOGSBOROUGH

Miroase. Am mai văzut eu astfel de
Depouri. Nu mă prind, nu.

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Tata nu se prinde.

BUTCHER

Bun, lasă.

DOGSBOROUGH

Era să mă dezamăgiți.
Orașul nu-i castron de ciorbă, în care
Să-și vîre-oricine lingura. Și-apoi
Comerțul vostru-i sănătos.

BUTCHER

Eu ce zic, Flake?
Le luați prea-n negru.

DOGSBOROUGH

A lua în negru e trădare.
Vă cam furați singuri căciula, măi
Băieți. Mă rog, ce vindeți? Conopidă.
Păi asta-i cum ai zice carne, pîine.
Și omul asta-ți cere: carne, pîine
Și zarzavat. Dă-i rostbeaf fără ceapă
Ori miel fără tarhon: nu te mai calcă
Clientul niciodată! Or fi, nu zic,
Vreunul-doi mai strîmtorați acum.
Și stau și cumpănesc mult, înainte
De a-și lua o toală. Dar de-aici la teama
Că-orașul însuși n-ar mai fi în stare
Să-ți dea cei zece cenți pentru verdețuri,
E o distanță. Capul sus, flăcăi!

FLAKE

E bine să te-asculte omul, Dogsborough.
Îi dai curaj.

BUTCHER

Îmi pare aproape comic
Să te știm, Dogsborough, atît de ferm
În ce privește conopida. Căci n-am
Venit, ți-o spun pe șleau, fără-o
intenție.
Nu, nu-i ce crezi. Ce-a fost, a fost.
bătrîne.
N-ai teamă. E ceva plăcut. Așa
Vrem cel puțin să credem, Dogsborough.
Trustul a constatat că se-mplinesc
Acum în iunie, douăzeci de ani,
De cînd — e-o viață — ne stăteai aproape.
O firmă-a noastră te-avea cantinier.
Te-ai despărțit de noi, ca binelui
Orașului să te dedici. Orașul
Nu ar fi fost ce-i astăzi, fără tine.
Și-odată cu orașul, n-ar fi fost
Nici trustul conopidei ce e azi.
Mă bucur că-l crezi sănătos în fond.
Căci ieri, s-a hotărît, cu această ocazie
Festivă, drept dovadă a prețuirii
Și semn că te simțim mereu în suflet
Legat oricum de noi, să-ți oferim
Majoritatea de acțiuni a casei
De șlepuri — Sheet, cu douăzeci de mii
De dolari. Nu-i nici jumătate din
Valoarea ei.

(Pune un pachet de acțiuni pe masă.)

DOGSBOROUGH

Ce-nseamnă asta, Butcher?

BUTCHER

Să-ți spun fără ocoluri, Dogsborough:
Nu sînt, în trustul conopidei, firi
Sensibile din cale-afară. Dar
Cînd auzirăm ieri răspunsul tău
La, în sfîrșit, prosteasca noastră rugă
Pentru-mprumut — răspuns cinstit,
de treabă,
Dintr-o bucată, cum e însuși el,
Bătrînul Dogsborough — ți-o spun
cu jenă,
Se umeziră ochii multora
Din noi. „Frumoasă cale" — zice unul;
Fii liniștit, Flake, nu spun cine — „era
Să apucăm!" Urmă o pauză. Și-apoi
Veni în chip firesc, propunerea.

DOGSBOROUGH

Butcher și Flake, ce-ascunde asta?

BUTCHER

Ce
S-ascundă? E o propunere. Atît.

FLAKE

Și ni-i plăcut s-o ducem la-mplinire.
Ești prototipul cinstei; numele
Îți e rostit ca un proverb; ești tare
Și stai aici în crîșma ta, clătind
Nu doar paharele, nu. Tu clătești
Și inimile noastre. Și nu ești
Mai înstărit decît ți-s mușteriii.
E mișcător!

DOGSBOROUGH

Zău, nu știu ce să zic.

BUTCHER

Nu zi nimic. Ia frumușel pachetul.
Că s-ar putea să-i facă trebuință
Și unui om cinstit. Carul cu aur
Nu bate-ades drumul cinstit. Așa-i?
Și-apoi, mai ai un fiu: un nume bun
E, cică, mai de preț decît un cont
La bancă. Ei, el n-o s-o uite. Ia-l!
N-ai să ne săpunezi, sper, pentru asta.

DOGSBOROUGH

Hm! Casa Sheet!

FLAKE

O poți vedea de-aici.

DOGSBOROUGH *(la fereastră)*

Am tot văzut-o douăzeci de ani.

FLAKE

Ne şi gîndeam.

DOGSBOROUGH

Şi Sheet ce face-acum ?

FLAKE

Deschide-o berărie.

BUTCHER

S-a făcut ?

DOGSBOROUGH

De, ce să zic, totu-i frumos şi bine
Cu miorlăitul vostru. Însă şlepuri
Nu prea văd să se dea degeaba.

FLAKE

Este
Ceva la mijloc. Ţine seama că
Şi cele douăzeci de mii ne-ar sta
Prea bine la-ndemînă, acuma după
Eşecul cu-mprumutul cela.

BUTCHER

Şi că
Nu ne-ar plăcea tocmai acum
să vindem
Acţiunile în plină piaţă...

DOGSBOROUGH

Asta
Mai sună a ceva. N-ar fi rău tîrgul.
Doar de n-ar fi legat, pînă la urmă,
Totuşi, de niscai condiţiuni...

FLAKE

Nici una.

DOGSBOROUGH

Şi ziceţi, douăzeci de mii ?

FLAKE

E prea mult ?

DOGSBOROUGH

Nu, nu. Ar fi aceeaşi casă-n care
Am fost cîndva birtaş de rînd. Numai
De n-ar ieşi din asta o dandana...
Precis, aţi renunţat la împrumut ?

FLAKE

Complet.

DOGSBOROUGH

Mai, mai să mă fi răzgîndit.
Ce zici, e ceva pentru tine, fiu-meu !
Credeam că sînteţi bosumflaţi.
Cînd colo,
Veniţi cu-aşa ofertă. Iată că
Şi cinstea se plăteşte cînd şi cînd.
Aşa-i cum ziceţi ! Dacă mor, feciorul
Doar numele meu bun va moşteni.
Eu care am văzut atîtea rele,
Comise din nevoie !

BUTCHER

Zău, ne-ai lua
O piatră de pe inimă, dacă-ai
Primi. Căci între noi s-ar risipi
Atunci, gustul amar lăsat, ştii tu.
De-acea nefericită cerere.
Şi mîine, am putea, urmîndu-ţi sfatul,
S-aflăm mijlocul drept, cinstit, prin care
Comerţu-ar fi-n măsură să reziste
Acestui timp mort; căci şi tu, atunci,
Ai fi-n comerţul nostru, Dogsborough,
Un om din lumea conopidei. Este ?
(Dogsborough îi ia mîna.)

DOGSBOROUGH

Butcher şi Flake, primesc.

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Tata primeşte.

(Apare o inscripţie: Pentru a-l cointeresa pe Hindenburg, preşedintele Reichului, în nevoile lor, iuncherii îi dăruiesc o moşie.)

4

Birou de parluri, în strada 122. Arturo Ui şi locotenentul lui, Ernesto Roma, însoţit de oameni de pază, ascultă la radio ştirile turfului. Lîngă Roma, Daisy-floarea din docuri.

ROMA

Aş vrea, Arturo, să te smulgi odată
Din bruna ta posomoreală şi din
Visarea asta fără rod, de care
A şi-nceput oraşul să vorbească.

UI *(cu amărăciune)*

Vorbeşte, spui ? Nu mai e nimeni să
Vorbească despre mine. Oraşul uită.
Vai, scurt trăieşte faima. Doar două luni
De linişte. Şi douăzeci de trageri
Se uită. În propriile-ţi rînduri chiar !

ROMA

Băieţii-au început să facă mutre
De cînd se duc biştarii. Ce-i mai rău:
Îi strică inactivitatea. Omul
Se descompune cînd împuşcă numai
La cărţi de joc. Nici nu-mi mai vine-
Arturo,
Să dau pe la cartierul general.
Îmi plîng de milă toţi. Îmbărbătarea
„Mîine-i dăm drumul !" mi se-opreşte-n
gît
Cînd îi privesc în ochi. Aveai un plan
Promiţător: racheta de legume.
De ce să nu începem ?

UI

Nu acum.
Nu, nu de jos. E încă prea devreme.

ROMA

„Devreme", na-ţi-o bună! De cînd trustul
Te-a expediat, sînt patru luni de-atunci,
Stai şi cloceşti. Doar planuri! Şi încercări
Cu inima-ndoită. O vizită
La trust ţi-a rupt şira spinării. Şi
Măruntul incident din Harpers-Bank
Cu poliţiştii, îţi stăruie încă-n oase.

UI

Păi, ce? Au tras!

ROMA

În aer! Ilegal.

UI

Doi martori mai puţin, şi pentr-un fir
De păr, m-aflam acum la gros. Ce jude!
Nici pentru trei parale simpatie.

ROMA

Poliţia nu trage cînd e vorba de
Gherete de legume. Ci de bănci.
Ia uite-Arturo. Începem aici, cu strada
A unsprezecea! Geamurile sparte,
Ceva petrol pe conopidă. Aşchii
Din tot ce este mobilier. Iar noi
Ne strecurăm în jos, pînă-n a şaptea.
O zi, ori două după asta, intră-n
Tarabe, Manuele Giri, cu
Garoafa roşie-n butonieră şi
Promite pază. Zece la sută din
Vînzare.

UI

Nu. Întîi am eu nevoie
De pază. Înainte de-a putea
Păzi pe alţii, cată eu să fiu
De jude şi poliţie ocrotit.
De sus atîrnă totul. Nu-am pe jude
În buzunar, cînd el mă-are in al lui.
Nu am nici drepturi. Şi orice scatiu
Mă poate ciurui, cînd sparg o bancă.

ROMA

Atunci, nu ne rămîne decît planul
Lui Givola. El simte-urma de scîrnă.
Şi dacă-a zis că trustul conopidei
Îi pute „ca la mama-acasă", e sigur
Ceva. Nu-i vorbă, au circulat şi zvonuri
Destule, cînd consiliul comunal
I-a-ncuviinţat un împrumut la, cică,
Recomandaţia lui Dogsborough.
De-atunci, se şuşoteşte una, alta,
Despre o chestie care n-ar fi cazul
Şi care-n realitate — ar trebui
Să se clădească. Pe de altă parte,
Stă Dogsborough garant în chestia-asta.
Bătrînu-nvăţăcel al Domnului,
Părtaş la chestii dubioase? Uite-l
Pe Ragg. E de la „Star". Mai informat
Ca Ragg, nu-i nimenea. He! Hallo, Ted!

RAGG *(un pic băut)*

Aa, hallo, Roma! Hallo, Ui! Ce-i nou
La Capua?

UI

Ce vrea?

RAGG

Nimica, Ui.
Vorbeam de-un mic oraş de altădată,
În care a pierit o oaste mare,
De trîndăvie, prea multe petreceri
Şi lipsă de-exerciţiu.

UI

Du-te naibii!

ROMA *(lui Ragg)*

Nu vă ciondiţi! Mai bine, zi-ne, Ted,
Ceva despre-mprumutul trustului
De conopidă.

RAGG

Ce v-a apucat?
Ori vindeţi conopidă-acum? Ghicesc.
Vi s-a făcut de-un împrumut şi vouă.
De ce nu-l întrebaţi pe Dogsborough?
Bătrînul le dă zor *(imitînd pe bătrîn)*:
„Să se distrugă
O branşă de afaceri sănătoasă,
Doar fiindcă temporar e bîntuită
De secetă?" Nu-i ochi să stea uscat
În tot consiliul comunal. Nu-i unul
Să nu deplîngă soarta conopidei,
De parcă s-ar fi rupt din el o parte.
Dar vai, cu browningul nu-nduioşezi,
Arturo!

(Ceilalţi clienţi rîd.)

ROMA

Nu-l zădări, Ted; omu-i fără chef.

RAGG

Te cred. Givola a şi fost, se zice,
Să caute de lucru la Capone.

DAISY *(foarte beată)*

Minţi! De Givola să nu mi-te legi!

RAGG

Aa, floarea docurilor — Daisy! Tot
Anexa soaţei lui Givola-şchiopul?

(O prezintă.)

Anexa a patra — a celei de a treia
Anexe de locotenent al unei

(arată spre Ui)

Prea iute-căzătoare stele de
Mărimea a doua... O, amară soartă!

DAISY

Hei! Astupaţi-i botul de murdar.

RAGG

Urmaşii nu-mpletesc banditilor
Cununa. Gloata schimbăcioasă cată

Mereu spre noi eroi. Şi-l dă uitării
Pe cel ce a fost ieri erou. Mandatul
De arestare îi îngălbeneşte
În prăfuite-arhive. „Oameni buni,
Nu v-am rănit eu ?" — „Cînd ?"
— „Odată !" — „Ah,
Dar rănile-s de mult cicatrizate !
Şi cea mai mîndră cicatrice piere
Odată cu cel ce-a purtat-o !" — „Deci,
În lumea asta, unde fapta bună-i
Neluată-n seamă, nici fapta rea
Nu lasă urme ?" — „Nu !"
— „Stricată lume !"

UI *(urlă deodată)*

Puneţi-i dop la gură.

RAGG *(pălind)*

Hei, domol
Cu presa, Ui !
(Clienţii s-au ridicat alarmaţi.)

ROMA
(îl împinge pe Ragg afară)

Hai, du-te acasă, Ted.
I-ai spus destule, hai.

RAGG
(ieşind cu spatele, acum foarte înfricoşat)

Pe mai tîrziu !
(Localul se goleşte repede.)

ROMA *(lui Ui)*

Eşti cam nervos, Arturo.

UI

Dracii ăştia
Mă iau drept un nimic.

ROMA

Că taci de-atîta
Timp, nu de alta.

UI *(posac)*

Unde zace Giri
Cu procuristul cela de la trust ?

ROMA

Urma să fie-aici, la trei, cu dînsul.

UI

Şi ce e cu Givola şi Capone ?

ROMA

Nimica serios. Capone, doar,
A fost la florărie pe la el
Să ia nişte coroane.

UI

Pentru cine ?

ROMA

Nu ştiu. Nu pentru noi.

UI

Nu-s sigur.

ROMA

Ei,
Le vezi prea-n negru astăzi. Cui ce-i pasă
De noi ?

UI

Aşa-i. C-un găinaţ se poartă
Mai respectuos. La cel dintîi eşec
Givola dă bir cu fugiţii. Las-că
La cel dintîi succes, i-oi face socoteala.

ROMA

Giri ! *(Intră Emanuele Giri cu un individ scăpătat, Bowl.)*

GIRI

Patroane, ăsta-i omul !

ROMA *(lui Bowl)*

Tu eşti
În trustul conopidei, procuristul
Lui Sheet ?

BOWL

Am fost. Fost procurist, patroane.
Pin-mai acum o săptămînă, pînă
Ce javra...

GIRI

Nici chiar izul conopidei
Nu suferă...

BOWL

De Dogsborough...

UI *(repede)*

Ce e
Cu Dogsborough ?

ROMA

Ce legături ai tu
Cu Dogsborough ?

GIRI

Păi, de-aia l-am şi-adus.

BOWL

El, Dogsborough, mi-a făcut vînt.

ROMA

Din casa
Lui Sheet ?

BOWL

Nu. Din a lui. Că din septemvrie
Îi aparţine.

ROMA

Ce ?

GIRI

Casa lui Sheet —
Acesta-i Dogsborough. Bowl a fost martor
Cînd Butcher, de la trustul conopidei,
I-a oferit bătrînului, lui însuşi,
Pachetul cu acţiuni.

UI

Şi ?

BOWL

Şi-i o cruntă
Ruşine...

GIRI

Nu observi, patroane?

BOWL

...ca Dogsborough să-obţină-împrumutul
Cel gras, cerut de trustul conopidei...

GIRI

...şi în ascuns să stea ca parte-n trust!

UI

(începe să întrezărească ceva)
Aceasta-i mită! Dumnezeule!
Păi, Dogsborough îmi are unt pe creştet.

BOWL

A mers spre conopidă împrumutul,
Dar obţinut a fost prin mijlocirea
Casei de şlepuri. Deci, prin mine. Şi
De fapt, eu pentru Dogsborough-am semnat,
Nu pentru Sheet, cum minte aparenţa.

GIRI

Zi că nu-i o senzaţie! Dogsborough!
Această veche firmă ruginită!
Această prea din plin răspunzătoare
Şi prea cinstită strîngere de mînă.
Moşneagu-impermeabil la corupţie.

BOWL

Ce-am să i-o coc! Să-mi facă mie vînt
Că-am fraudat, cînd el... Ce javră!

ROMA

Lasă!
Mai sînt, alăturea de tine şi-alţii
Ce spumegă de-ascultă aşa ceva.
Tu ce zici, Ui?

UI *(spre Bowl)*

Jură?

GIRI

Sigur.

UI *(se deschide mare)*

Să nu-l pierdeţi din ochi! Hai, vino, Roma!
Acum abia-mi miroase a afaceri!
(Iese repede, urmat de Ernesto Roma şi de oamenii de pază.)

GIRI

(îl bate pe Bowl pe umăr)
Măi Bowl, ai pus, îmi pare, în mişcare
O roată care...

BOWL

Bun. Dar comisionul...

GIRI

N-ai nici o grijă! Îmi cunosc patronul.

(Apare o inscripţie: În toamna lui 1932, partidul şi armata personală a lui Adolf Hitler sînt gata să dea faliment financiar şi sînt ameninţate de o rapidă destrămare. Disperat, Hitler se străduieşte să vină la putere. Cu toate acestea, multă vreme, nu reuşeşte să ajungă a vorbi cu Hindenburg.)

5.

Conacul lui Dogsborough. Dogsborough şi fiul său.

DOGSBOROUGH

Nu trebuia să accept conacul ăsta.
Că am primit aproape în dar pachetul,
Nu-i atacabil.

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Absolut nu.

DOGSBOROUGH

Că-am
Umblat după împrumut, fiindcă am simţit
Pe pielea mea, cum se destramă-n lipsuri
O înfloritoare branşă comercială,
Nu poate fi nejust. Dar faptul că-am
Primit conacul ăsta, în credinţa
Că-ar trage vreun folos casa de şlepuri,
În timp ce insistam pentru-mprumut,
Şi astfel, că pe ascuns am acţionat
În propriu-mi interes, a fost greşit.

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Da, tată.

DOGSBOROUGH

Iar pachetul ăsta a fost
Ca peştele sărat ce-l vîră gratis
Un cîrciumar clientului, în coş,
Pentru ca, potolindu-şi ieftin foamea,
Să-i fie sete pînă cade criţă. *(Pauză.)*
Ancheta cu privire la depouri
Nu-mi place. Împrumutu-i consumat —
S-au înfruptat din el, şi Clark, şi Butcher,
Şi Flake, şi Caruther. Şi, din păcate,
M-am înfruptat şi eu. Da' nici-un funt de
Ciment nu-i cumpărat! Un lucru-i bun doar:
Că i-am făcut lui Sheet hatîrul, şi
N-am pus să bată toba la încheierea
Tranzacţiei. Încît nu ştie nimeni
Că am ceva cu casa-aia de şlepuri.

UN SERVITOR *(intră)*

Vă sună de la trustul conopidei.
E domnul Butcher.

DOGSBOROUGH

Du-te tu, băiete!

(Tînărul Dogsborough iese cu servitorul. Din depărtare se aud clopote bătînd.)

Ce-ar mai putea să vrea şi Butcher ăsta?

(Privind pe fereastră afară.)

M-au răpit plopii la moşia asta.
Şi faţa lucie-a apei ca argintul
'Nainte de a deveni monetă.
Şi că în aer nu duhneşte izul
Acrit de bere mult stătută. Brazii
Şi ei încîntă ochii, mai ales
Cu vîrfurile lor. E-un verde cenuşiu
Şi prăfuit. Şi-aceste trunchiuri care.
Ca pielea de viţel, se foloseau
Pe vremuri, la butoaie, drept cană,
Dar plopii au fost hotărîtori. Da, plopii.
Azi e duminică. Hm! Şi ce paşnic
Ar răsuna bătaia clopotelor
De n-ar fi în lume atîta răutate.
Ce-ar mai putea, duminică, să vrea
Şi Butcher ăsta? Nu. Nu trebuia
Conacul să ac...

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Tată, Butcher zice
Că-azi noapte s-a cerut la primărie
Să se verifice în docuri starea
Depourilor trustului. Ce-i? Ce
Te doare, tată?

DOGSBOROUGH

Camforul!

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Poftim.

DOGSBOROUGH

Şi ce vrea Butcher?

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Vrea să vină aici.

DOGSBOROUGH

Aici? Eu nu-l primesc. Nu mă simt bine
Cu inima. *(Se ridică. Măreţ.)*
Eu n-am nimic de-a face
Cu treaba asta. Am mers şaizeci de ani
Pe drumul drept. O ştie tot oraşul
În şoalda lor eu n-am nici-un amestec.

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Da, tată. Ţi-e mai bine?

SERVITORUL *(intră)*

Un domn U:
E-n hol. Şi...

DOGSBOROUGH

Gangsterul!

SERVITORUL

Da. I-am văzut
Portretu-în ziare. Zice că domnul Clark
Din trustul conopidei l-a trimis.

DOGSBOROUGH

Să-l dai afară! Cine l-a trimis? Clark?
Ce dracu'! Îmi atîrnă-acuma gangsteri
De gît? Vreau să-l...

(Intră Arturo Ui şi Ernesto Roma.)

UI

Domn' Dogsborough.

DOGSBOROUGH

Afară!

ROMA

Ho, ho! Mai copăcel! Fără pripeală.
Azi e duminică. Nu?

DOGSBOROUGH

Am zis: afară!

TÎNĂRUL DOGSBOROUGH

Tata a zis: afară!

ROMA

S-o mai zică
Şi-a doua oară: tot n-ar fi ceva nou.

UI *(nemişcat)*

Domn' Dogsborough.

DOGSBOROUGH

Sun servitorii! Cheamă
Poliţia!

ROMA

Rămîi pe loc, copile!
Că-afară sînt nişte băieţi, şi poate
Să nu te prea-nţeleagă!

DOGSBOROUGH

Aşa. Cu forţa.

ROMA

O, nu cu forţa — amice! Doar un pic de-emfază.

(Tăcere.)

UI

Domn' Dogsborough. Nu mă cunoaşteţi, ştiu.
Sau, ce-i mai rău, mă ştiţi din auzite.
Domn' Dogsborough, aveţi în faţă-un om
Rău cunoscut. Mi-am început cariera,
Venind din Bronx ca un şomer de rînd
În ăst oraş, acuma-s paişpe ani.
Nu pot să spun că n-am avut izbînzi.
Aveam şapte băieţi săraci în juru-mi,
Dar hotărîţi ca mine a-şi rupe halca
Din orice vită-a Domnului prea sfîntul.

Ei, bine, acu-s treizeci. Vor fi mai
multi.
Veți întreba: ce vrea Ui de la mine?
Nu mult. Atît: să mă cunoască lumea
Așa cum sînt. Să nu mai fiu privit
Drept cavaler de-industrie, aventurier
Sau cine știe ce. *(Își drege glasul.)*
Măcar de ochii
Poliției, pe care o stimez
Dintotdeauna. De aceea vin
În fața dumneavoastră și vă rog
— Și vreau să știți, eu nu rog cu
plăcere —
Să puneți în favoarea mea, de-i cazul,
O vorbuliță la poliție.

DOGSBOROUGH *(neîncrezător)*

Adică,
Să garantez eu pentru dumneata?

UI

De-i cazul. Asta va depinde numai
De felul cum ieșim la socoteală
Cu negustorii de legume.

DOGSBOROUGH

Dar ce
Cați dumneata-n negoțul de legume?

UI

Iată-ne ajunși. Sînt hotărît să-l apăr
De orice încălcări. Dacă-i nevoie,
Cu forța chiar.

DOGSBOROUGH

Dar după cîte știu,
Nu-l amenință deocamdată nimeni.

UI

Deocamdată, nu. Să zicem. Dar eu
Văd mai departe. Și-ntreb: cîtă vreme?
Da, cîtă vreme, într-un oraș ca ăsta,
Cu o poliție leneșă, coruptă,
Va fi în stare precupețul nostru,
Netulburat, să-și vîndă marfa? Oare
Biata-i gheretă nu va fi distrusă
Chiar mîine de o mînă scelerată
Ce va prăda și casa lui de bani?
N-ar prefera el, încă azi, să știe
Că-n schimbul unui fleac de
compensație,
Negoțu-i stă sub un puternic scut?

DOGSBOROUGH

Eu cred că: nu.

UI

Aceasta-ar însemna
Că nu-și cunoaște interesul. Se
Prea poate. Micul precupeț, zelos
Dar mărginit, adesea cinstit dar rar
Departe-văzător, are nevoie
De-o mînă tare să-l conducă. Din
Păcate, dînsul nu cunoaște nici o
Răspundere față de trust, deși
S-ar cuveni atît să-l mulțumească.
Și-aici, domnule Dogsborough, se-arată
Misiunea mea îndreptățită. Căci
Și trustul cată azi a fi-apărat.
În lături cu rău-platnicii! Plătește,
Ori îți închizi taraba! Or fi cițiva
Mai slabi, să cadă ruinați. Asta
E-o lege-a naturii! Mai pe scurt:
Și trustul conopidei-mi duce lipsa.

DOGSBOROUGH

Ce-am eu cu trustul conopidei? Cred
Că ai greșit adresa, omule,
Cu-interesantul dumitale plan.

UI

Să lăsăm asta-acum. Știți ce-au nevoie
În trust? De niște pumni! De cei
treizeci
De tineri hotărîți, conduși de mine.

DOGSBOROUGH

Eu nu știu dacă trustu-ar vrea în loc de
Mașini de scris, să aibă tunuri
Thompson.
Doar nu-s din trust.

UI

Om mai vorbi noi de-asta.
Veți zice: bine, treizeci de bărbați
Vor circula prin trust, încolo-ncoace,
Cu arma-n mîini. Dar cine ni-i
chezașul
Că n-om păți noi înșine ceva?
Răspunsu-i simplu: — Are puterea cel
Care plătește. Iar cel ce-mparte
Banii de lefuri sînteți dumneavoastră.
Eu să vă stau vreodată împotrivă?
Nu. Niciodată. Chiar de-aș voi-o
Și chiar de nu v-aș prețui precît
Vă prețuiesc. Vă dau cuvîntul meu!
În fond ce-s eu? Și cîți îmi sînt
ciracii?
Știți oare că din ei, cîțiva mai că
M-au părăsit? Azi mai sînt douăzeci!
De-or mai fi douăzeci! Salvați-mă,
De nu, sînt la pămînt. Sînteți dator
Ca om, să m-apărați de dușmani și
— O spun cum e — chiar de ciracii mei.
E-n joc o operă de paișpe ani.
La om, în dumneavoastră fac apel!

DOGSBOROUGH

Ascultă-atunci ce va să facă omul
Din mine: chem poliția!

UI

Ați zis: poliția?

DOGSBOROUGH

Poliția, da.

UI

Să-nsemne asta că vă
Codiți să mă-ajutați ca om?
(Urlă) Atunci
O cer tîlharului din dumneavoastră!
Căci asta sînteți! Vă voi compromite!

Că am dovezi! Sînteţi amestecat în
Scandalul cu depourile din docuri,
Ce stă să izbucnească! Casa lui Sheet.
Cu şlepuri, sînteţi dumneavoastră. Vă
Previn! Să nu mă-mpingeţi prea
departe!
Ancheta a fost hotărîtă!

DOGSBOROUGH *(foarte palid)*

Ea nu
Va avea loc. Amicii mei...

UI

S-au dus.
Ieri aţi avut amici. Astăzi, nici unul.
Dar mîine, veţi avea, în schimb,
duşmani.
De-i cineva să vă salveze-s eu!
Arturo Ui! Eu!

DOGSBOROUGH

N-o să-aibă loc
Ancheta. Nimeni nu-o să-mi facă asta.
Am părul alb...

UI

Dar în afar' de păr,
Nimic nu-i alb la dumneavoastră,
Dogsborough!
Măi omule! *(Încearcă să-i ia mîna)*
Aibi minte! Judecă!
Lăsaţi-vă salvat! O vorbă doar
Să-mi spuneţi, şi or-cine-ar fi îl dobor.
De-ar cuteza, măcar de-un fir de păr
De-al dumneavoastră să se atingă.
Vă rog, numai o dată, Dogsborough,
O dată daţi-mi ajutor. Acum!
Nu pot să mai dau ochii cu băieţii
De nu mă înţeleg cu dumneavoastră.
(Plînge.)

DOGSBOROUGH

Nu. Niciodată! Să ştiu de bine că
Se alege praf şi pulbere din mine,
Cu dumneata nu intru-n cîrdăşie!

UI

S-a zis cu mine. Ştiu. Am patruzeci
De ani. Şi ce sînt? Un nimica! Trebuie
Să îmi întindeţi mîna!

DOGSBOROUGH

Niciodată!

UI

Băgaţi de seamă! Am să vă fărîm!

DOGSBOROUGH

Atît timp însă cît oi fi în viaţă
N-ai să ajungi să-ţi vezi potlogăria
Cu zarzavaturi împlinită.

UI *(cu demnitate)*

Bine,
Domn' Dogsborough. Am patruzeci
de ani
Şi dumneavoastră-optzeci. Ei, bun e
cerul,
Am să vă supravieţuiesc. Şi ştiu
Că în negoţul de legume tot voi
Pătrunde.

DOGSBOROUGH

Niciodată.

UI

Roma, hai
Plecăm. *(Se pleacă ceremonios şi părăseşte cu Ernesto Roma încăperea.)*

DOGSBOROUGH

O, aer! Ce mai bot! Ce bot!
Nu, n-ar fi trebuit să-accept conacul!
Dar numai asta n-or să îndrăznească
Să cerceteze! Ar fi totul pierdut!
Nu, nu. Aceasta n-or să îndrăznească.

SERVITORUL *(intră)*

Goodwill şi Gaffles din administraţia
Comunei!
(Intră Goodwill şi Gaffles.)

GOODWILL

Hallo, Dogsborough!

DOGSBOROUGH

Hallo, Goodwill
Şi Gaffles. Ce veşti noi?

GOODWILL

Cam nu prea bune
Mă tem. N-a fost cumva Arturo Ui
Cel ce-a trecut pe lîngă noi în hol?

DOGSBOROUGH *(rîzînd silit)*

Da, în persoană. Nu-i chiar o podoabă
Într-un conac.

GOODWILL

Nu. Nu-i chiar o podoabă!
Şi-aşa, ne-a-mpins un vînt nu tocmai
bun la tine.
E vorba despre trustul conopidei
Şi împrumutul lui pentru depouri.

DOGSBOROUGH *(scrobit)*

Cu împrumutul. Ce-i cu el?

GAFFLES

Ei, ieri
La primărie, au fost cîţiva de-au zis
Că împrumutu-i — nu te mînia —
Cam dubios.

DOGSBOROUGH

Cam dubios...

GOODWILL

N-ai grijă!
Majoritatea a fost indignată.
Mă mir că n-am ajuns la păruială.

GAFFLES

„Cum ? Dubios ce face Dogsborough?"
Se tot striga. „Atunci, te pomenești,
Și biblia-i dubioasă !" Apoi, să fi
Văzut cum te cinstiră, Dogsborough !
Prietenii au pretins pe loc ancheta.
Văzînd atita încredere în tine,
Au cam căzut pe bec, ici-colo, unii.
Și n-au mai vrut măcar s-audă
de-asta.
Majoritatea însă — arzînd, să nu
Îți vadă numele atins nici chiar
De boarea unei suspiciuni, striga :
„El, Dogsborough, nu-i doar un
nume, și
Nu-i doar un om, ci-o-ntreagă
instituție."
Și-așa, urlînd, s-a obținut ancheta.

DOGSBOROUGH

Ancheta.

GOODWILL

O conduce O'Casey pentru
Comună. Cei din trustul conopidei
Zic însă că-împrumutu-a fost vărsat
Direct casei de șlepuri Sheet,
contractele
Cu diferite firme constructoare
Urmînd de casa Sheet a fi-încheiate.

DOGSBOROUGH

De casa Sheet.

GOODWILL

Cel mai bun lucru ar fi
Să-nsărcinezi tu însuți pe un om,
De bună reputație și neutru,
În care-ai tu încredere și care
Să-ncerce-a descurca aceste ițe
Întunecate.

DOGSBOROUGH

Sigur.

GAFFLES

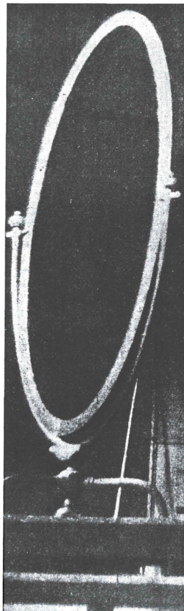
Bun. Așa
E-n regulă. Și-acu, hai de ne-arată
Faimoasa-ți reședință, Dogsborough.
S-avem ce povesti !

DOGSBOROUGH

Da.

GOODWILL

Liniște
Și toaca ! Tot ce-ți poți dori !

Scenă din spectacolul „Ascensiunea lui Arturo Ui poate fi oprită", prezentat de Berliner Ensemble : Arturo Ui luînd lecții de ținută și de dicțiune de la un bătrîn actor de provincie

www.cimec.ro

GAFFLES *(rîzind)*

Şi-ncolo

Cu-orice depou!

DOGSBOROUGH

Un om! Va fi acolo!

(Ies toţi, încet, afară.)

(Apare o inscripţie: În ianuarie 1930, preşedintele Reichului, Hindenburg, refuză în cîteva rînduri să dea lui Hitler postul de cancelar al Reichului. Între acestea are a se teme de apropierea ameninţătoare a scandalului legat de ancheta privitoare la aşa-zisul „ajutor răsăritean". Pe deasupra, el mai încasase banii statului pentru moşia Neudeck ce-i fusese dată în dar, şi pe care-i deturnase.)

6

Primăria. Butcher, Flake, Clark, Mulberry, Caruther. În faţa lor, lîngă Dogsborough — alb ca varul — O'Casey, Gaffles şi Goodwill. Presa.

BUTCHER *(încet)*

Cam zăboveşte.

MULBERRY

Va veni cu Sheet.
Nu s-or fi înţeles. Întreaga noapte
Cred c-au tratat. Sheet trebuie
să-afirme
Că mai posedă casa.

CARUTHER

Nu-l aşteaptă
Pe Sheet plăcinte calde-aici, de vine
Să ne arate că-i el ticălosul.

FLAKE

Sheet n-o să se-nvoiască.

CLARK

Trebuie.

FLAKE

De ce să ia asupra lui cinci ani
De puşcărie?

CLARK

Pentru un teanc de bani
Şi pentru Mabel Sheet, cu luxul ei.
Mai e
Nebun şi astăzi după dînsa. Ai
Să vezi că se-nvoieşte. Puşcărie,
N-ai grijă, n-o să vadă. Dogsborough
Va aranja el asta.

(Se aud ţipînd vînzătorii de ziare. Un reporter intră cu o foaie.)

GAFFLES

Sheet e mort.
A fost găsit mort. Avea
În vestă un bilet de drum spre Frisco.

BUTCHER

Sheet mort?

O'CASEY *(citeşte)*

Ucis.

MULBERRY

O!

FLAKE *(încet)*

Vezi? Nu s-a-nvoit.

GAFFLES

Ce-i, Dogsborough? Ce e? Ţi-e rău?

DOGSBOROUGH *(în silă)*

Nu. Trece.

O'CASEY

Moartea lui Sheet...

CLARK

Neaşteptata moarte
a lui Sheet, bietul, este-aproape
o cange
Înfiptă în anchetă...

O'CASEY

Da, desigur:
Ce e neaşteptat îţi vine-adesea
Pe aşteptate. Adeseori aştepţi
Ceva neaşteptat. Aşa e-n viaţă.
Cu gînd curat mă aflu-n faţa voastră
Şi sper, la întrebările ce-oi pune,
Să nu fiţi nevoiţi a mă trimite
La Sheet, după răspuns. Căci de
azi-noapte
Sheet a muţit, cum văd în foaia asta.

MULBERRY

Cum? În definitiv, aţi acordat
Casei de şlepuri împrumutul, nu?

O'CASEY

Aşa-i. Dar: cine e casa de şlepuri?

FLAKE *(încet)*

Nostimă chestie. Asta-o să mai scoată
Ceva din mînecă.

CLARK *(la fel)*

Ce să mai scoată?

O'CASEY

Ce, Dogsborough? Ţi-e rău? Ori aeru-i
Închis? *(Celorlalţi)*
Vreau doar să spun că s-ar putea
Bîrfi: că Sheet e nevoit acum,
Odată cu lopeţile de lut,
Să ia asupră-şi şi beleaua asta
De-aici. Presimt...

CLARK

Eu zic, O'Casey, că
Mai bine-ar fi să nu presimţi prea multe.
Sînt doar la noi legi împotriva bîrfii.

MULBERRY

Ce vă-ncurcaţi în vorbe? Am auzit
Că Dogsborough a însărcinat un om
Să desluşească toate. Să aşteptăm
Să vină omul!

O'CASEY

Văd că zăboveşte.
Şi dacă vine, sper să ne vorbească
Nu numai despre Sheet.

FLAKE

Sperăm să spună
Ce e, nu altceva.

O'CASEY

E deci, un om
De-onoare? N-ar fi rău. Totu-ar putea
Fi lămurit, căci Sheet s-a stins abia
Azi-noapte. Bine. Vreau să sper
(lui Dogsborough)
că-i om
De omenie omul ce-ai ales.

CLARK *(tăios)*

E-acela care e. Iţi place? Uite-l.
(Intră Arturo Ui şi Ernesto, însoţiţi de oameni de pază.)

UI

Hallo, Clark! Hallo, Dogsborough!
Hallo!

CLARK

Hallo, Ui!

UI

Ei, ce vor să le comunic?

O'CASEY *(lui Dogsborough)*
Ăsta ţi-e omul?

CLARK

Da. Şi ce? Nu-i bun?

GOODWILL

Păi, Dogsborough...

O'CASEY

(presei, care dă semne de nelinişte)
Tăcere!

UN REPORTER

Ăsta-i Ui!
(Risete. O'Casey face linişte. Apoi măsoară pe oamenii de pază.)

O'CASEY

Aceştia ce-s?

UI

Prieteni.

O'CASEY *(lui Roma)*

Dumneata?

UI

E procuristul meu, Ernesto Roma.

GAFFLES

Stop. Spune, Dogsborough, s-o luăm de bună?
(Dogsborough tace.)

O'CASEY

Deci, după cum ne lasă să-nţelegem
Tăcerea grăitoare a domnului
Dogsborough, dumneata, domnule Ui,
Deţii încrederea domniei-sale
Şi ne-o soliciţi pe a noastră. Bine.
La cine-s, aşadar, contractele?

UI

Contracte? Ce fel de contracte?

CLARK

(în timp ce O'Casey se uită la Goodwill)
Cele
Ce pare-a fi încheiat casa de şlepuri
Cu anumite firme constructoare
Pentru-a zidi depourile-n docuri.

UI

Habar n-am de contracte.

O'CASEY

Nu?

CLARK

Socoţi
Că nici nu sînt?

O'CASEY *(repede)*

Cu Sheet ai stat de vorbă?

UI *(dînd din cap)*
Nu.

CLARK

A, nici n-ai vorbit cu Sheet?

UI *(cu patos)*

Cel ce
Susţine c-am vorbit cu Sheet, vă minte.

O'CASEY

Credeam că ai studiat chestiunea, Ui,
Cum ţi-a cerut-o Dogsborough.

UI

Păi, asta
Am şi făcut.

O'CASEY

Şi a dat roade studiul?

UI

Desigur. Nu a fost uşor să dau
De adevăr. Iar adevăru-acesta

Nu-i prea plăcut. Cînd domnul Dogsborough
M-a invitat s-aduc lumină şi —
În interesu-oraşului — să aflu
Ce s-a ales din banii-aştei comune,
Strînşi din paraua noastră de contribuabili
Şi-ncredinţaţi apoi casei de şlepuri,
A trebuit cu groază să constat
C-au fost sfeterisiţi. E punctul unu.
Ei, cine-anume i-a sfeterisit?
E punctul doi. Am cercetat şi asta,
Iar vinovatul, din păcate...

O'CASEY

Cine-i?

UI

Sheet.

O'CASEY

Vai! Tăcutul Sheet, cu care n-ai vorbit?

UI

Ce vă uitaţi aşa? Îl cheamă Sheet
Pe vinovat.

CLARK

Păi, Sheet e mort. Nu ştii?

UI

E mort? Am fost la Cicero azi-noapte.
De-aia nu ştiu. Am fost cu Roma. *(Pauză.)*

ROMA

Ştii că-are haz? Ce credeţi, e-o-ntîmplare
Că toc...?

UI

Nu-i întîmplare, domnii mei.
Căci sinuciderea lui Sheet e-urmarea
Crimei lui Sheet. E o monstruozitate!

O'CASEY

Atît: că n-a fost sinucidere.

UI

Dar ce? Fireşte, azi-noapte-am fost cu Roma
La Cicero, şi nu ştim, deci, nimic.
Un lucru însă ştiu şi-mi este clar:
Că Sheet, un om de-onoare-n aparenţă,
A fost un gangster.

O'CASEY

Înţeleg, Ui. Nu ştii
Nici un cuvînt prea dur pentru-acest Sheet,
Căruia astă-noapte, altceva
I-a fost prea dur. Tu ce zici, Dogsborough?

DOGSBOROUGH

Eu?

BUTCHER *(tăios)*

Ce-i cu Dogsborough?

O'CASEY

Aceasta e:
Cum înţeleg pe domnul Ui — şi cred
Că-l înţeleg prea bine — a fost o casă
De şlepuri care-a obţinut bănetul
Şi l-a defraudat. Se pune-acum
O întrebare doar: cine e casa?
Aud că-i zice Sheet. Dar ce-i un nume?
Noi vrem să ştim cui i-a aparţinut,
Nu cum o cheamă. Aparţinea lui Sheet chiar?
Sheet, fără-ndoială, că ne-ar spune-o.
Dar Sheet, în ce-l priveşte, tace mîlc
Din clipa-n care domnul Ui a fost
La Cicero. Nu-i oare cu putinţă
Ca totuşi să fi fost alt proprietar,
Atunci cînd s-a comis înşelăciunea?
Tu ce zici, Dogsborough?

DOGSBOROUGH

Eu?

O'CASEY

Da. Se poate
Să fi fost tu-n birou la Sheet, cînd tocmai
Se — hai să zicem — nu se-ncheia
Acolo, vreun contract?

GOODWILL

O'Casey!

GAFFLES *(lui O'Casey)*

Cum,
Dogsborough? Ce-ţi trece prin minte?

DOGSBOROUGH

Eu...

O'CASEY

Şi mai-nainte, la consiliu, cînd
Ne povesteai că-o duce greu negoţul
Cu conopidă, şi că-ar trebui
Să i se acorde-un împrumut, vorbeai
Din proprie experienţă?

BUTCHER

Ce e asta?
Ori nu vedeţi că omului i-e rău?

CARUTHER

Un om bătrîn!

FLAKE

Măcar părul lui alb
S-ar cuveni să vă deschidă ochii
Că-n el nimica rău nu poate zace.

ROMA

Eu zic: dovezi!

O'CASEY

Iar cît despre dovezi...

UI

Vă rog tăcere ! Ordine, prieteni !

GAFFLES *(tare)*

Vorbește, pentru Dumnezeu,
Dogsborough !

UN OM DE PAZĂ *(urlă brusc)*

Șeful vrea liniște ! Tăcere !

UI

Dacă-mi
Îngăduiți să spun ce simt acum,
În clipa asta — rușinoasă clipă :
E insultat un om bătrîn și-n juru-i
Prietenii lui tac — atunci aflați:
Mă-ncred, domnule Dogsborough, în cinstea
Domniei-voastre. Așa arată chipul
Vinovăției — vă-ntreb ? Aștia-s ochii
Unui bărbat ce umblă să înșele ?
Ori, ce e alb nu mai e alb aici ?
Iar negrul încetează-a mai fi negru ?
Rău am ajuns, de am ajuns aici.

CLARK

Să-nvinuiești un om imaculat,
De mituire ?

O'CASEY

Ba mai mult : de fraudă !
Căci eu susțin că prea cețoasa casă
De care-am auzit atîtea rele
Pe cînd era lui Sheet atribuită,
Aparținea de fapt lui Dogsborough
În vremea împrumutului.

MULBERRY

Minciună !

GAFFLES

Dau capul pentru Dogsborough !
O, cheamă
Întreg orașul ! Și găsește unul
Măcar, care să-l ponegrească !

UN REPORTER

(altuia, care tocmai a intrat)

Tocmai
E Dogsborough-acuzat.

CELĂLALT REPORTER

Dogsborough, zici ?
De ce nu Abraham Lincoln ?

MULBERRY și FLAKE

Martori, martori !

O'CASEY

A, martori ? Martori vreți ? Ei, Smith, cum stăm
Cu martorul ? E-aici ? Văd c-a venit.
(Unul din oamenii lui a trecut la ușă și i-a făcut un semn. Toți au privirile ațintite spre ușă. O scurtă pauză. Apoi se aud împușcături și zgomot. Mare neliniște. Reporterii fug afară.)

REPORTERII

În fața porții. Cu o mitralieră.
— Cum se numește, O'Casey, martorul?
— E lată. — Hallo, Ui !

O'CASEY *(mergînd spre ușă)*

Bowl. *(Strigă afară.)*
Înăuntru !

OAMENII DIN TRUSTUL CONOPIDEI

Ce s-a-ntîmplat ? — L-au împușcat pe unul
Pe scară. — Ei, drăcie !

BUTCHER *(lui Ui)*

Ui, mai mult
Scandal ? Ne-am despărțit, să știi.
de-o fi
Să se întîmple...

UI

Cum ?

O'CASEY

Aici, 'năuntru !
(Cîțiva polițiști aduc un corp înăuntru.)
E Bowl. Mi-e tare teamă, domnii mei,
Că martorul meu nu mai e în stare
Să fie-interogat.
(Iese repede. Polițiștii au așezat cadavrul lui Bowl într-un colț.)

DOGSBOROUGH

Hai, Gaffles, ia-mă
De-aici.
(Gaffles iese, trecînd pe lîngă el fără a-i răspunde.)

UI

(cu mîna întinsă spre Dogsborough)
Te felicit, Dogsborough !
— Îmi place
Să fie totul clar. Oricum aș face.
(Apare o inscripție: Cînd cancelarul Reichului, generalul Schleicher, a amenințat că va da pe față fraudele comise cu banii destinați „ajutorului răsăritean", precum și deturnarea impozitelor, Hindenburg a predat la 30 ianuarie 1933 lui Hitler puterea. Ancheta întreprinsă a fost anulată.)

7.

Mammoth-Hotel. Suita lui Ui. Doi oameni de pază aduc în fața lui Ui un actor zdrențăros. În fund, Givola.

PRIMUL OM DE PAZĂ

E un actor, patroane. Nu-i înarmat.

AL DOILEA OM DE PAZĂ

E și prea pe geantă să-și ia un browning. Da-i sătul, că poate declama, acolo, la cîrciumă cînd sînt sătui clienții. E un clasicanist.

UI

Bine. Ascultă, șefule: mi s-a dat a înțelege că felul meu de a vorbi ar lăsa de dorit. Dar n-o să am încotro, o să vină o ocazie ori alta, mai ales cînd s-o lăsa cu politică, și o să trebuie să zic o vorbă, două, ca să-mi expun părerile. De-aia vreau să iau niște lecții. Și de ținută.

ACTORUL

Da, cum să nu.

UI

Veniți cu oglinda! *(Un om din pază aduce și așază în față o mare oglindă de toaletă.)* Întîi de toate, mersul. Vouă, cum vă e mersul, acolo-n teatru sau la operă?

ACTORUL

Vă înțeleg. Vă gîndiți la stilul cel mare. Iuliu Cezar, Hamlet, Romeo, piesele lui Shakespeare. Ați dat, domnule Ui, de omul potrivit. Zece minute, și bătrînul Mahonney vă învață demarșa clasică. În fața dumneavoastră, domnilor, stă un caz tragic. Sînt o ruină din cauza lui Shakespeare. Poet englez. Aș fi putut să joc astăzi pe Broadway, de n-ar exista Shakespeare. Asta-i: tragedia unui caracter. „Nu juca Shakespeare, Mahonney, cînd joci Ibsen! Uită-te, domnule, la calendar! Sîntem în 1912!" — „Arta, domnule, nu cunoaște calendar!", zic eu, „eu fac artă!" Ei, ce să-i faci?

GIVOLA

Mi se pare, patroane, că ai căzut pe mîini proaste. E cam *passé.*

UI

O să vedem. Ia mișcă-te așa, încolo-ncoace, ca la Shakespeare ăsta. *(Actorul se mișcă încolo-ncoace.)* Bine!

GIVOLA

Doar n-ai să poți să apari cu mersul ăsta în fața precupeților! E nefiresc!

UI

Ce-i aia nefiresc? Nimeni nu e azi firesc. Cînd merg, vreau să se bage de seamă că merg. *(Copiază mersul actorului.)*

ACTORUL

Capul înapoi.*(Ui dă capul înapoi.)* Piciorul atinge podeaua mai întîi cu vîrful. *(Ui atinge podeaua, mai întîi, cu vîrful picioarelor.)* Bine. Excelent. Aveți un talent înnăscut. Numai cu brațele mai e ceva. Cam țepene. O clipă. Cel mai bine ar fi să le așezați, așa laolaltă, în față, în dreptul părții rușinoase. *(Ui își pune mîinile, în timpul mersului, în fața sexului.)* Nu-i rău. Neafectat și totuși voit. Dar capul, mai înapoi. Așa, cred, domnule Ui, că mersul e în ordine pentru scopurile dumneavoastră. Ați mai dorit ceva?

UI

Cum să stau în fața lumii.

GIVOLA

Pune-ți doi vlăjgani tineri în spate și ai să stai la perfecție.

UI

Prostie. Cînd stau, vreau ca lumea să se uite nu la doi vlăjgani care-mi sînt în spate, ci la mine. Corectează-mă. *(Ia o atitudine, cu brațele la piept.)*

ACTORUL

Se poate și așa. Dar e comun. Dumneavoastră, domnule Ui, nu doriți să arătați ca un bărbier oarecare. Încrucișați brațele astfel. *(Îi pune brațele așa fel, unul peste celălalt, încît rămîne vizibil dosul palmelor, acestea fiind așezate pe brațul superior.)* O schimbare măruntă, dar deosebirea e puternică. Comparați, domnule Ui, în oglindă. *(Ui probează noua ținută a brațelor, în oglindă.)*

UI

E bine.

GIVOLA

Și de ce acestea? Numai
Să fii pe plac gomoșilor din trust?

UI

Te cred că nu. Firește, e pentru omul
De rînd. De ce-ți închipui tu, de pildă,
Că Clark acesta de la trust se-arată
Atît de țanțoș? Nu pentru-ai lui!
Căci pentru cei de-o seamă, îi ajunge
Cît are-n bancă. Întocmai cum băieții,
Cînd este cazu-mi fac rost mie de
Autoritatea cuvenită, Clark
Se arată țanțoș pentru lumea simplă.
Așa și eu!

GIVOLA

Dar poate să se spună:
Că nu prea pare natural. Sînt și unii
Mai dificili.

UI

Sînt și din ăștia, sigur.
Atît, că nu e vorba ce anume

Gîndeşte prea deşteptu-ori prea
vicleanu'.
Ci-i vorba cum îl vede pe stăpîn
Un om de rînd. Destul!

GIVOLA

Oricum, stăpînul
Expus ca-n galantar? N-ar fi,
patroane,
Mai bine să apară curajos
Cu vînătăi la ochi, sumes la mîneci?

UI

Pentru asta-l am pe Dogsborough
bătrînul.

GIVOLA

L-au cam trecut ceva sudori, îmi pare.
Mai e înregistrată la „activ",
Nu-i vorbă, această piesă de muzeu.
Dar de expus, o cam expun cu greu.
Probabil pentru că nu-i chiar aşa
De veritabilă...
Aşa se-ntîmplă cu biblia din casă,
Pe care nimeni nu o mai deschide
De cînd, în cerc intim, odată răsfoită
Au dat, printre cinstitele vechi pagini,
Peste o ploşniţă uscată. Dar
Fireşte, pentru trustul conopidei
Mai poate fi destul de bună.

UI

Pe cine să-l respecţi, eu hotărăsc.

GIVOLA

Am înţeles, patroane. N-am nimic
Cu Dogsborough! Mai poate fi util.
Nici chiar la primărie nu-l doboară,
C-ar fi prea mare crahul.

UI

Acum, şezutul.

ACTORUL

Cum se şade! Aceasta e, aş zice, partea cea mai grea, domnule Ui. Sînt oameni care ştiu să meargă, sînt oameni care ştiu să stea, dar unde-s cei ce ştiu să şadă? Luaţi un scaun cu spetează, domnule Ui. Şi acum rezemaţi-vă. Mîinile pe coapse, paralel cu burta. Coatele, departe de corp. Cît timp puteţi şedea aşa, domnule Ui?

UI

Oricît de mult.

ACTORUL

Atunci, e totu-n ordine, domnule Ui.

GIVOLA

N-ar fi, patroane, rău, ca moştenirea
Lui Dogsborough s-o laşi scumpului
Giri?
El c brodeşte şi fără popor
Cu popularitatea. De-i nevoie
Se face vesel şi mi-ţi rîde-n hohot
Că se desprinde stucul din tavan.
Şi chiar cînd nu-i nevoie. Bunăoară,
Cînd tu, fecior al Bronxului, cum eşti
Cu-adevărat, vorbeşti despre cei şapte
Şi hotărîţi băieţi...

UI

Ei? Rîde-atunci?

GIVOLA

Că se desprinde stucul din tavan. Dar
Lui să nu-i spui nimic, că iarăşi zice
Că am pică pe el. Dezvaţă-l mai
degrabă
S-adune pălării.

UI

Ce pălării?

GIVOLA

Păi, pălăriile celor pe care
Îi culcă cu pistolul. Pe deasupra,
Să le şi porţi în public. E scîrbos!

UI

Eu nu string calului gonaş zăbala.
Nu iau în seamă micile păcate
Celor ce conlucrează lîngă mine
(Actorului.)
Să trecem la vorbire! Hai, recită-mi!

ACTORUL

Shakespeare. Nimic altceva. Cezar. Eroul antic. *(Scoate o cărticică din buzunar.)* Ce părere aveţi de cuvintarea lui Antoniu? În faţa sicriului lui Cezar. Împotriva lui Brutus. Conducător al asasinilor. Model de cuvîntare pentru popor; foarte celebră. Am jucat pe Antoniu în 1908, la Zenith. Tocmai ce vă trebuie, domnule Ui. *(Ia atitudine şi recită, vers cu vers, cuvîntarea lui Antoniu.)*
Prieteni, cetăţeni, romani, plecaţi
urechea!

(Ui îl îngînă, urmărind din cărticică, îndreptat cînd şi cînd de către actor. În fond, îşi păstrează însă glasul greoi şi răguşit.)

Cezar e mort. Eu am venit aici
Pe Cezar să-l îngrop, nu să-l slăvesc.
Ce-i rău, în fapta omului, trăieşte
Şi după el. Ce-i bun, se-ngroapă-adesea
Cu dînsu-odată. Aşa-i cu Cezar! Brutus
Prea-vrednicul, v-a-ncredinţat azi:
Cezar
A fost un despot. E-o greşeală cruntă
Pe care crunt a şi plătit-o Cezar.

UI *(singur, mai departe)*

Venii-aici, în faţa raclei lui,
Să vă vorbesc. Mi-a-ngăduit-o Brutus
(Căci Brutus este un bărbat cinstit
Cum sînt şi ceilalţi toţi, bărbaţi cinstiţi.)
Mi-a fost prieten, drept şi credincios.
Dar, zice Brutus, Cezar a fost despot.

Şi Brutus este un bărbat cinstit.
A dus la Roma, mii de prizonieri
Şi-umpluse vistieria Romei cu
Bănet strins din răscumpărări. Să fie
Aşa ceva, faptă de despot, oare?
Ne-ndoios — omul sărac din Roma
De i-ar fi spus-o — Cezar ar fi plîns.
Despoţii-au inima de piatră? Poate!
Dar, după Brutus, Cezar a fost despot.
Şi Brutus este un bărbat cinstit.
Aţi fost de faţă cînd, la Lupercalii
L-am îmbiat de trei ori cu coroana
De rege. iar el a respins-o. Fost-a
Aceasta, fapta unui despot? Nu?
Dar Brutus zice că a fost un despot.
Iar el e, sigur, un bărbat cinstit.
Eu nu vorbesc ca să-l înfrunt pe Brutus.
Ci sînt aici să spun ceea ce ştiu.
Cîndva l-aţi îndrăgit — şi-aveaţi temei!
V-opreşte-acuma vreun temei să-l plîngeţi?

(În timpul ultimelor versuri, coboară încet, cortina. Apare o inscripţie: După cum se spune, Hitler a luat lecţii de declamaţie şi de ţinută nobilă de la actorul provincial Bazil.)

8.

Biroul trustului conopidei. Arturo Ui. Ernesto Roma. Giuseppe Givola. Emanuele Giri şi oameni de pază. O ceată de mici precupeţi sînt numai urechi la spusele lui Ui. Pe estradă, lîngă Ui, şade bolnav, bătrînul Dogsborough în fund, Clark.

UI *(urlînd)*

Omor! Măcel! Bun plac! Şantaje! Jaf!
În plină stradă, pocnete de puşcă!
Bărbaţi ce-şi văd cuminţi de treaba lor
Şi paşnici cetăţeni ce intră-n primărie
S-aducă mărturii, ucişi în plină zi!
Vă-ntreb: ce face-n faţa-acestor fapte,
Conducerea oraşului? Nimic.
Ar trebui, mai ştii, ca oamenii cinstiţi
Să plănuiască afaceri tenebroase,
Celor cinstiţi să le ciuntească cinstea,
Decît să intervină.

GIVOLA

Auziţi!

UI

Pe scurt, domneşte haosul. Căci dacă
Oricine poate face orice vrea
Şi orişice-i inspiră egoismul,
Înseamnă că se-nfruntă toţi cu toţii,
Că, deci, ne stăpîneşte haosul.
Cînd îmi ţin paşnic chioşcul cu verdeţuri
Ori îmi conduc, să zicem, camionul
Cu conopidă, ori mai ştiu eu ce,
Şi-un altul dă năvală peste mine
În chioşc: „Mîinile sus!" Sau trage-n roţi
Cu browningul, ca să rămîn pe geantă,
Nu poţi avea o viaţă liniştită.
Dar dacă ştiu că oamenii-s aşa,
Nu mieluşei blajini, sînt nevoit
Să fac ceva, să nu mă năvălească
Şi mîinile să nu-mi mai ţin, tot la
Cheremul orişicărui, ridicate,
Ci să le pot utiliza, să zicem,
La număratul castraveţilor
Sau ce mai ştiu eu. Căci acesta-i omul.
De bună voie, omul n-o să pună
Deoparte revolverul. Poate, fiindcă
E mai frumos aşa, ori poate, fiindcă
Anume demagogi i-ar lăuda
La primărie. Dacă nu-mpuşc eu,
Împuşcă celălalt. E logic. Dar
Ce-i de făcut atunci, vă-ntrebaţi.
Am să vă spun. Da'ntîi de toate-un lucru:
Aşa ca pînă-acuma, nu mai merge.
Să stai, să lîncezeşti la casă şi
Să speri că o să fie-odată bine
Iar pe deasupra, între voi, să fiţi
Împrăştiaţi şi dezbinaţi şi fără
O pază bună să vă ocrotească,
Să staţi neputincioşi, de aceea, în faţa
Oricărui gangster, asta nu mai poate
Să meargă. Avem nevoie-in consecinţă.
În primul rînd de unitate. Al doilea:
De jertfă. Cum? Parcă v-aud că ziceţi:
Noi, jertfă? Pentru pază să dăm bani?
Treizeci la sută, taxă de protecţie?
Nu, nu; nu vrem. Ni-i banul prea aproape.
De-am avea pază gratuit, mai va!
Ei bine, scumpii mei zarzavagii,
Nu-i chiar aşa de simplu. Pe de gratis
Ai numai moartea. Orice altceva
Te costă bani. Şi paza costă deci.
Şi liniştea. Şi siguranţa ta.
Şi pacea. Asta-i viaţa. Aşa fiind
Şi, pentru că în veci nu va fi altfel.
Eu şi cîţiva pe care îi vedeţi
Aici de faţă — afară mai sînt şi-alţii —
Am hotărît să vă-njghebăm noi paza.
(Giri şi Roma aplaudă.)
Ca să puteţi vedea însă că totul
Urmează a se face pe-un temei
Negustoresc, iată-l pe domnul Clark,
Din firma Clark-vînzări en gros, pe care
Desigur îl cunoaşteţi foarte bine.
(Roma îl trage pe Clark în faţă. Cîţiva precupeţi aplaudă.)

GIVOLA

Îngăduiţi, în numele-adunării,
Să vă spun bun sosit, domnule Clark.
Că trustul conopidei intervine
Pentru ideea lui Arturo Ui
Nu poate decît să vă onoreze.
Vă mulţumim, domnule Clark.

CLARK

Noi cei
Din trustul conopidei, doamnelor
Şi domnii mei, vedem cu-ngrijorare.
Cum tot mai anevoie vă desfaceţi
Legumele. Se zice: sînt prea scumpe?
De ce sînt scumpe? Fiindcă-
ambalatorii
Şi-ncărcătorii şi şoferii noştri
Cer şi tot cer mai mult. Aici e cazul
Să ni se aducă ordinea pe care o
Doreşte domnul Ui şi-ai lui prieteni.

PRIMUL PRECUPEŢ

Dar dacă omul simplu-are venituri
Mai mici şi tot mai mici, atuncea cine
Ne cumpără legumele?

UI

Întrebarea
E foarte îndreptăţită. Am să răspund:
Pe muncitor, îţi place ori nu-ţi place,
Din lumea noastră de-astăzi, nu-l
mai poţi
Exclude. Nici ca muşteriu măcar.
Am spus-o sus şi tare, întotdeauna,
Că munca-onestă nu dezonorează
Ci că e constructivă şi c-aduce
Profituri. Prin aceasta-i necesară.
Oricare muncitor, luat în parte,
Se bucură de simpatia mea.
Doar cînd se înhăitează şi-şi permite
Să-şi vîre nasu-unde nu-l taie capul,
De pildă, cum se storc profituri şi
Aşa şi mai departe, zic: stai, frate!
Să ne-nţelegem: tu eşti muncitor,
Aceasta vrea să zică să munceşti.
De-mi vii însă cu greve şi-ncetezi
Să mai munceşti, nu mai eşti muncitor
Ci-un element primejdios şi-atunci
Te-inhaţ! *(Clark aplaudă.)*
Dar pentru a vedea mai mult
Că toate urmează să aibă loc cinstit,
Pe-ncredere, se află aci de faţă
Un om, ce pentru toţi din noi, pot
spune,
Slujeşte drept model de-naltă cinste
Şi de integritate: domnul Dogsborough.
(Precupeţii aplaudă ceva mai tare.)
Mă simt profund dator, în clipa asta.
Să vă aduc, domnule Dogsborough.
Prinos de mulţumire. Providenţa,
Ea ne-a legat. Nu am să uit vreodată
Că-un om ca dumneavoastră m-a ales
Pe mine, tînărul, simplul fecior
Al Bronxului, să-i fiu prieten, ba
Pot zice chiar, drept fiu că m-a ales.
(Prinde mîna moliu atîrnîndă a lui Dogsborough şi o scutură.)

GIVOLA *(cu jumătate de voce)*

Emoţionantă clipă: fiu şi tată!

GIRI *(trece în faţă)*

Vedeţi, măi lume, şeful ne vorbeşte
Din inimă! Zăresc în ochii voştri
Niscai nedumeriri. Hai, întrebaţi!
Şi fără frică! Nu-nghiţim pe nimeni
Dacă nu ne-ntărită. Vi-o spun verde:
Nu-mi place vorbăria, mai ales
Nu sufăr cîrcoteala stearpă care
Se-agaţă de orice şi nu-i mai lasă
Un fir de păr întreg, şi care plină
De ahuri şi de însă, la nimic
Nu duce. În schimb, propuneri pozitive
Cum am putea să facem ceea ce
Ar trebui să facem, în sfîrşit,
Aşa ceva, primim cu bucurie!
Hai, ciripiţi! *(Precupeţii nu se mişcă.)*

GIVOLA

Şi nu ne menajaţi!
Cred că mă ştiţi pe mine şi că-mi
ştiţi
Şi florăria mea.

UN OM DE PAZĂ

Hurra, Givola!

GIVOLA

Vreţi aşadar s-aveţi o pază, ori vreţi
Măceluri, jafuri, bunul plac, şantaje,
Omor? Pe scurt, să fie, vreţi, de rău?

PRIMUL PRECUPEŢ

Am dus-o pînă-acum destul de calm.
În prăvălia mea, n-au fost scandaluri.

AL DOILEA PRECUPEŢ

Nici în a mea.

AL TREILEA PRECUPEŢ

Nici în a mea.

GIVOLA

Ciudat!

AL DOILEA PRECUPEŢ

E drept, am auzit că în negoţul
Cu băuturi spirtoase a fost deunăzi,
Ceva ce-aduce cu cele descrise
De domnul Ui; c-au fost făcute
ţăndări
Paharele şi s-a vărsat alcoolul
Acolo unde n-au vrut să plătească
Taxa de pază. Slavă Domnului,
Negoţul de legume însă-a fost
Lăsat în bună pace pînă astăzi.

Şi-uciderea lui Sheet? Moartea lui Bowl?
Acestea-s bună pace?

AL DOILEA PRECUPEŢ

Au acestea
Cumva, domnule Roma, de-a face
Cu conopida?

ROMA

Nu. Vă rog, o clipă.
(Roma se întreţine cu Ui, care, după marea lui cuvîntare, şade sleit de puteri şi indiferent. După cîteva cuvinte, îi face semn lui Giri să se apropie. Ia parte şi Givola la o aprinsă conversaţie pe şoptite. Apoi, Giri face semn unui om de pază şi iese repede cu el, afară.)

GIVOLA

Stimată adunare! Tocmai aflu
Că o femeie necăjită-l roagă
Pe domnul Ui, să asculte-n faţa
Acestei adunări cîteva vorbe
De mulţumire.
(Se duce în fund şi conduce o persoană fardată şi ţipător îmbrăcată — Daisy din docuri — care vine, ţinînd de mînă o fetiţă. Cei trei se înfăţişează lui Ui, care s-a ridicat.)
Vorbiţi, doamnă Bowl. *(Precupeţilor)*
Aud că-i doamna Bowl, recenta văduvă
A lui Bowl, procurist al trustului
De conopidă, care ieri, în timp
Ce se grăbea, cu simţul datoriei,
La primărie, a fost ucis de-o mînă
Necunoscută. Doamnă Bowl!

DAISY DIN DOCURI

În marea durere care m-a lovit, prin neruşinatul omor săvîrşit asupra bietului meu soţ, în timp ce se ducea la primărie să-şi împlinească cetăţeneşte datoria, aş vrea, domnule Ui, să-mi exprim mulţumirea mea profundă. Pentru florile pe care mi le-aţi trimis, mie şi fetiţei mele în vîrstă de şase ani, căreia i-a fost răpit părintele. *(Adunării)* Domnilor, nu sînt decît o amărîtă văduvă, dar îndrăznesc să spun că fără domnul Ui aş fi astăzi pe drumuri, o spun oricînd, cu tărie. Fetiţa mea, în vîrstă de cinci ani, şi eu, nu o să vi-o uităm, domnule Ui, niciodată. *(Ui întinde lui Daisy mîna şi pune copilului mîna sub bărbie.)*

Bravo!
(Prin adunare, intră în diagonală Giri cu pălăria lui Bowl pe cap, urmat de cîţiva gangsteri care au cu ei bidoane cu petrol. Aceştia îşi taie drum spre ieşire.)

UI

Primeşte condoleanţe, doamnă Bowl.
Această neobrăzată, ticăloasă
Turbare trebuie să ia sfîrşit,
Căci...

GIVOLA

(văzînd că precupeţii încep să plece)
Staţi! Şedinţa nu s-a încheiat.
Urmează-acum prietenul James Greenwool
C-un cîntec intonat în amintirea
Bietului Bowl, şi o colectă pentru
Sărmana văduvă. E un bariton.
(Unul dintre oamenii de pază vine în faţă şi cîntă un cîntec greţos-melodramatic, în care se repetă din abundenţă cuvîntul „cămin". Gangsterii stau, de-a lungul executării cîntecului, adînciţi în degustarea muzicii, cu capetele în mîini ori aplecaţi înapoi, cu ochii închişi. Aplauzele sărăcăcioase care urmează sînt întrerupte de şuierul poliţiei şi al sirenelor de pompieri. O mare fereastră din fund se înroşeşte.)

ROMA

Foc în cartierul docurilor!

O VOCE

Unde?

UN OM DE PAZĂ *(intră)*

E vreunul Hook pe-aici?

AL DOILEA PRECUPEŢ

Da! Ce se-ntîmplă?

OMUL DE PAZĂ

Hambarul dumitale. Arde.
(Hook, precupeţul, dă năvală-afară. Îl urmează unii dintre precupeţi, alţii se duc la fereastră.)

ROMA

Staţi!
Nu iese nimeni! *(Omului de pază.)*
Zi: focu-a fost pus?

OMUL DE PAZĂ

Da, sigur, boss. S-a dat peste bidoane
De gaz.

AL DOILEA PRECUPEŢ

Pe-aici s-au dus bidoane.

ROMA *(turbat)*

Cum?
E careva de spune că-am fi noi?

UN OM DE PAZĂ

(îi pune omului browningul în coastă)

Ce zici c-au fost duse pe-aici?

Bidoane?

ALȚI OAMENI DE PAZĂ

(altor precupeți)

Tu ai văzut bidoane? — Tu?

PRECUPEȚII

Eu, nu.

— Nici eu, nu!

ROMA

Să sperăm.

GIVOLA *(repede)*

Chiar cel ce tocmai
Ne povestea ce calm se desfășoară
Negoțul conopidei, își vede-acum
Arzînd în flăcări propriu-i magazin
Și în cenușă preschimbat de-o mînă
Nelegiuită. Tot nu vă dați seama?
Ce, sînteți orbi? Uniți-vă! Pe loc!

UI *(urlă)*

Rău am ajuns în ăst oraș. Un foc
După-un omor. Da, pînă și-orbii văd
Că pe-oricine-l paște așa prăpăd.

(Apare o inscripție: În februarie 1933, clădirea Reichstagului se prăbuși în flăcări. Hitler învinovăți pe dușmanii lui că ar fi produs ei incendiul și dădu semnalul nopții marilor minciuni.)

9.

Procesul incendierii hambarelor. Presă. Judecători. Procurorul. Apărarea. Tînărul Dogsborough. Giri. Givola. Daisy din docuri. Oameni de pază. Precupeți și acuzatul Fish.

a.

(În fața scaunului martorilor se află Emanuele Giri; acesta arată spre acuzatul Fish, care șade cuprins de o totală apatie.)

GIRI *(țipînd)*

Asta e cel ce cu-o infamă mînă
A aprins focul! Își strîngea la piept
Bidonul de petrol cînd am pus ochii
Pe el. Ridică-te, mă, cînd vorbesc!
Ridică-te!

(Fish e ridicat cu forța, stă clătinîndu-se pe picioare.)

JUDECĂTORUL

Acuzat, strînge-ți puterile. Te afli în fața justiției. Ești învinovățit de crima incendierii. Gîndește-te la ce te așteaptă!

FISH *(gîngăvește)*

Arlarlarl.

JUDECĂTORUL

De unde ai luat bidonul de petrol?

FISH

Arlarl.

(La un semn al judecătorului, un medic supraelegant, cu mutră tenebroasă, se apleacă asupra lui Fish și schimbă o privire cu Giri.)

MEDICUL

Simulează.

APĂRĂTORUL

Apărarea solicită o contraasistență medicală.

JUDECĂTORUL

Se respinge.

APĂRĂTORUL

Domnule Giri, cum de s-a nimerit să vă aflați la fața locului în clipa cînd a izbucnit la hambarul domnului Hook incendiul care a preschimbat în cenușă douăzeci și două de case?

GIRI

Făceam tocmai o plimbare de digestie. *(Cîțiva oameni de pază rîd. Giri le ține isonul.)*

APĂRĂTORUL

Vă este cunoscut, domnule Giri, că acuzatul Fish este un șomer care — în ajunul incendiului — făcuse pe jos drumul pînă la Chicago și că nu mai fusese în acest oraș niciodată?

GIRI

Ce, cînd?

APĂRĂTORUL

Automobilul dumneavoastră poartă numărul XXXXXX?

GIRI

Sigur.

APĂRĂTORUL

A staționat automobilul acesta, patru ore, înainte de incendiu, în fața restaurantului lui Dogsborough, în strada 87? Iar acuzatul Fish a fost tîrît în nesimțire din acest restaurant?

GIRI

De unde să știu cu asta? Am fost toată ziua într-o călătorie de plăcere la Cicero, unde m-am întîlnit cu cincizeci și două de persoane care pot aduce mărturie, sub prestare de jurămînt, că m-au văzut. *(Oamenii de pază rîd.)*

APĂRĂTORUL

Dar n-aţi afirmat abia că aţi făcut, la Chicago, o plimbare de digestie?

GIRI

Aveţi ceva împotrivă domnule, dacă-mi iau masa la Cicero şi-mi fac digestia la Chicago? *(Un mare şi prelung hohot de rîs, la care ia parte şi judecătorul.)*

(Întuneric. O orgă cîntă marşul funebru al lui Chopin în ritm de jazz.)

b.

(Cînd se face iarăşi lumină stă pe scaunul martorilor precupeţul Hook.)

APĂRĂTORUL

Aţi avut vreodată, domnule Hook, vreo ceartă cu acuzatul? Şi, în genere, l-aţi văzut măcar vreodată?

HOOK

Niciodată.

APĂRĂTORUL

Pe domnul Giri l-aţi văzut?

HOOK

Da, în biroul trustului conopidei, în ziua cînd s-a produs incendiul hambarului meu.

APĂRĂTORUL

Înainte de incendiu?

HOOK

Chiar înainte de incendiu. A trecut prin sală cu patru bărbaţi care duceau cu ei bidoane de petrol.

(Rumoare în banca presei şi printre oamenii de pază.)

JUDECĂTORUL

Linişte în banca presei!

APĂRĂTORUL

Cu ce proprietate se învecinează hambarul dumneavoastră, domnule Hook?

HOOK

Cu proprietatea casei de şlepuri care aparţinea înainte lui Sheet. Hambarul meu este legat printr-un gang de curtea casei de şlepuri.

APĂRĂTORUL

Vă este cunoscut, domnule Hook, că domnul Giri locuia în casa de şlepuri, fostă Sheet, şi că are deci acces la terenul casei de şlepuri?

HOOK

Da, ca administrator al depozitului. *(Mare rumoare în banca presei. Oamenii de pază murmură „buh, buh", şi iau o poziţie ameninţătoare faţă de Hook, ca şi faţă de apărător şi presă. Tînărul Dogsborough vine în grabă la judecător şi-i şopteşte ceva la ureche.)*

JUDECĂTORUL

Tăcere! Amînăm dezbaterile datorită indispoziţiei acuzatului. *(Întuneric. Orga cîntă iarăşi marşul funebru de Chopin în ritm de dans.)*

c.

(Cînd se face iarăşi lumină, Hook şade tot pe scaunul martorilor, dar prăbuşit, cu un baston lîngă el şi pansat în jurul capului şi deasupra ochilor.)

PROCURORUL

Vedeţi prost, domnule Hook?

HOOK *(anevoie)*

Da, da.

PROCURORUL

Spuneţi-ne, sînteţi în stare să recunoaşteţi pe cineva precis şi clar?

HOOK

Nu.

PROCURORUL

Pe bărbatul de colo, bunăoară, îl recunoaşteţi? *(Arată spre Giri.)*

HOOK

Nu.

PROCURORUL

Nu puteţi aşadar afirma că l-aţi văzut vreodată?

HOOK

Nu.

PROCURORUL

Acum, o întrebare foarte importantă, Hook. Gîndeşte bine înainte de a răspunde. Întrebarea e aceasta: Se mărgineşte hambarul dumneavoastră cu proprietatea casei de şlepuri, fostă Sheet?

HOOK *(după o pauză)*

Nu.

PROCURORUL

Asta e totul. *(Întuneric. Orga cîntă mai departe.)*

d.

(Cînd e iar lumină, pe scaunul martorilor se află Daisy din docuri.)

DAISY *(cu voce mecanică)*

Recunosc foarte bine pe acuzat după

expresia lui vinovată şi pentru că are înălţimea un metru şi şaptezeci. Am auzit de la cumnatu-meu că a fost văzut în faţa primăriei în ziua cînd soţul meu a fost împuşcat, în timp ce intra în primărie. Avea sub braţ un pistol automat, marca Webster, şi o înfăţişare suspectă. *(Întuneric. Orga continuă să cînte.)*

e.

(Cînd e iar lumină, pe scaunul martorilor e Giuseppe Givola. Ceva mai departe, omul de pază Greenwool.)

PROCURORUL

S-a afirmat aici că nişte oameni ar fi scos din biroul trustului conopidei, bidoane de petrol, înainte de a se fi produs incendiul. Ce ştiţi despre aşa ceva ?

GIVOLA

Poate fi vorba numai despre domnul Greenwool.

PROCURORUL

Domnul Greenwool este amploiat la dumneavoastră, domnule Givola ?

GIVOLA

Da, de bună seamă.

PROCURORUL

Care e profesiunea domneavoastră, domnule Givola ?

GIVOLA

Florar.

PROCURORUL

În acest negoţ se foloseşte din abundenţă petrol ?

GIVOLA *(serios)*

Nu, doar împotriva păduchilor de frunze.

PROCURORUL

Ce-a căutat domnul Greenwool în biroul trustului de conopidă ?

GIVOLA

A executat un cîntec.

PROCURORUL

Aşadar, el n-ar fi putut, în acelaşi timp, să transporte bidoane de petrol spre hambarul lui Hook.

GIVOLA

Absolut cu neputinţă. Prin caracterul lui, nu e omul care să se dedea la incendieri. E bariton.

PROCURORUL

Las la aprecierea justiţiei, a permite martorului Greenwool să cînte aci frumosul cîntec pe care l-a executat în biroul trustului conopidei, în momentul cînd se producea incendiul.

JUDECĂTORUL

Curtea apreciază ca inutilă propunerea.

GIVOLA

Protestez. *(Se ridică)*
E nemaiauzit ! Asta-i prigoană !
Să iei drept existenţe-obscure, tineri
Cu-adevărat adevăraţi, doar fiindcă
Bat, în lumină, niţeluş la ochi. E
Revoltător. *(Risete. Întuneric. Orga cîntă mai departe.)*

f.

(Cînd e iar lumină, curtea de judecată arată semnele unei mari istoviri.)

JUDECĂTORUL

Presa a dat să se înţeleagă că tribunalul ar putea fi expus presiunilor dintr-o anumită parte. Curtea constată că n-a fost expusă din nici o parte vreunei presiuni şi că-şi împlineşte misiunea în deplină libertate. Socotesc că această lămurire e suficientă.

PROCURORUL

Înaltă curte ! Faţă de acuzatul Fish, împietrit într-o *dementia* simulată, acuzarea socoteşte peste putinţă să i se continue interogatoriul. Propunem deci...

APĂRĂTORUL

Înaltă curte ! Acuzatul îşi revine. *(Rumoare.)*

FISH *(pare să se trezească)*

Arlaparlaparl.

APĂRĂTORUL

Apă ! Înaltă curte, propun interogarea acuzatului Fish ! *(Mare nelinişte.)*

PROCURORUL

Protestez ! Nici un semn nu indică, în vreun fel, că acuzatul e în deplinătatea facultăţilor lui mintale. Totul nu-i decît o urzire a apărării, o goană maniacă după senzaţional, după influenţarea publicului !

FISH

Apărl. *(E sprijinit de apărător şi se ridică.)*

APĂRĂTORUL

Poţi răspunde, Fish ?

FISH

Darl.

APĂRĂTORUL

Fish, spune tribunalului: ai dat foc în ziua de 28, a lunii trecute, unui hambar de zarzavaturi din docuri? Da ori nu?

FISH

Nuvu.

APĂRĂTORUL

Cînd ai venit la Chicago, Fish?

FISH

Apă!

APĂRĂTORUL

Apă!
(Rumoare. Tînărul Dogsborough s-a dus la judecător și-i dă din nou sugestii.)

GIRI *(se ridică lent și urlă)*

Scorniri! Minciună! Minciună!

APĂRĂTORUL

L-ai mai văzut — *(arată pe Giri)* — pe omul ăsta înainte?

FISH

Da. Apă.

APĂRĂTORUL

Unde? În restaurantul lui Dogsborough, în docuri?

FISH *(încet)*

Da. *(Mare rumoare. Oamenii de pază scot pistoalele și murmură: „buh". Medicul vine fuga cu un pahar. Îi toarnă conținutul, pe gît, lui Fish, înainte ca apărătorul să-i poată lua paharul din mînă.)*

APĂRĂTORUL

Protestez. Cer examinarea paharului!

JUDECĂTORUL

(schimbă priviri cu procurorul)
Se respinge.

DAISY *(țipă către Fish)*

Asasinule!

APĂRĂTORUL

Înaltă curte!
Vor, gura adevărului, pe care
N-au fost în stare să-l înmorminteze,
Cu-un petec de hîrtie să-l astupe,
Cu judecata-Înaltei curți, sperînd
Că-i josnică! Se strigă-aici justiției:
„Sus mîinile!" Să vadă-orașul nostru
Îmbătrînit doar într-o săptămînă,
De cînd, gemînd, e nevoit să lupte
Cu soiul singeros al unor monștri,
Că și justiția îi este căsăpită?
Nu căsăpită doar, ci pîngărită
Căci violenței pradă s-a lăsat?
Înaltă curte, frîngeți procedeul
Acesta!

PROCURORUL

Protestez! Protest! Protest!

GIRI

Mă ciine, mă! Mă javră sfințuită:
Minciună! Otravă personificată!
Îmi ieși tu de aici și-ți scot eu, lasă,
Și mațele din tine! Criminale!

APĂRĂTORUL

Întreg orașu-l știe pe-acest om!

GIRI *(turbat)*

Și tacă-ți botul! *(Și judecătorului care vrea să-l întrerupă)* Și tu! Tacă-ți botul
De-ți este dragă viața, tacă-ți botul!
(Fiind aproape sufocat, judecătorul izbutește să vorbească.)

JUDECĂTORUL

Vă rog, tăcere! Apărătorul va avea să dea socoteală pentru ofensă adusă tribunalului. Revolta domnului Giri îi apare tribunalului justificată. *(Apărătorului)* Continuați.

APĂRĂTORUL

Fish! Ți s-a dat în restaurantul lui Dogsborough să bei? Fish! Fish!

FISH

(lăsînd capul să-i cadă moale)
Arlarlarl.

APĂRĂTORUL

Fish! Fish! Fish!

GIRI *(urlînd)*

E pneul spart, vai! Strigă-l mult și bine!
O să vedem acum, cine pe cine.
(Într-o atmosferă de mare rumoare, se face întuneric. Orga cîntă mai departe marșul funebru al lui Chopin în ritm de dans.)

g.

(Cînd se face pentru ultima oară lumină, judecătorul e în picioare și anunță cu voce stinsă sentința. Acuzatul Fish este alb ca varul.)

JUDECĂTORUL

Charles Fish, te osîndesc pentru crimă de incendiere la cincisprezece ani temniță grea.
(O inscripție apare: Într-un mare proces, procesul incendierii Reichstagului, tribunalul din Leipzig condamnă pe un șomer drogat, la moarte. Incendiatorii au fost lăsați în libertate.)

10.

Conacul lui Dogsborough. Noapte, dînd spre ziuă. Dogsborough își scrie testamentul și se confesează.

DOGSBOROUGH

Și-așa, eu Dogsborough, cinstitul
— după
Optzeci de ierni trăite-n cuviință —
M-am învoit cu toate cele ce-a
Comis și-urzit această cruntă bandă.
O, lume! Aud pe cei ce mă cunosc
De mai 'nainte, că-aș fi străin
De toate acestea, și că de le-aș ști
Eu nu le-aș tolera. Dar eu le știu.
Știu cine-a ars lui Hook hambarul.
Știu
Și cine a momit pe bietul Fish
Și l-a smintit. Cînd Sheet cădea ucis,
Cu un bilet de drum în haină, știu
Că Roma se afla la dînsul. Știu
Că Giri-a tras în Bowl, în ziua ceea,
În fața primăriei, pentru că
Sărmanul cunoștea prea multe despre
Cinstitul Dogsborough. Știu că lui
Hook
Tot el i-a făcut felul. L-am văzut
Purtînd și pălăria lui în cap.
Știu despre cinci omoruri de-ale lui
Givola; le-amintesc în treacăt. Știu
Tot, totul despre Ui, că el avea
De toate cunoștință: de la moartea
Lui Sheet și Bowl, pîn-la omoruri'e
Lui Givola și pînă la incendiu.
Acestea toate, le-am știut și-am tolerat
Acestea toate, eu, cinstitul vostru
Dogsborough, din dor de avuție și
Din teamă că-o să vă-îndoiți de mine.

11.

Mammoth-Hotel. Suita lui Ui. Ui zace într-un fotoliu adînc și cască ochii în aer. Givola scrie ceva, și doi oameni de pază îl privesc rînjind peste umeri.

GIVOLA

„Las deci, eu Dogsborough, lui Givola
Cel bun și harnic, birtul meu. Lui Giri
Cel plin de rivnă, doar cam pătimaș,
Acest conac. Lui Roma, cel cuminte,
Pe fiul meu. Vă rog, lui Giri dați-i
Postul de jude. Iar lui Roma, cel de
Șef de poliție. Givola însă
Să aibă grijă de săraci. Din suflet
Vă rog, pe Arturo Ui să-l numiți
În postul meu. E demn de el.
Vă-ncredeți
În ce vă spune Dogsborough al vostru
Bătrînul și cinstitul!" — Cred că-ajunge.
Și sper să crape iute. Testamentul ăsta
Va face, ai să vezi, minuni. De cînd
Se știe că-i pe ducă și de cînd
Se speră că oricum bătrînul are
Să fie dus cuviincios la groapă,
E-activ spălatul de cadavre. E
Nevoie de o piatră funerară
Cu-o-inscripție drăguță. Neamul
corbilor
Trăiește doar din vechi, din reputația
Multpreavestitului corb alb, ce-a fost
Cîndva și undeva văzut. Bătrînul
Îți este, da, corbul tău alb. Așa
Arată — ca să vezi — corbul tău alb.
De-altfel, patroane, după cît miros,
Prea stă în juru-i Giri. Eu nu cred
Să fie bine.

UI *(pornit)*

Giri? Ce-i cu Giri?

GIVOLA

Nimic, dar prea stă-n preajma lui
Dogsborough.

UI

Eu nu mă-ncred în el.
(Intră Giri, cu o nouă pălărie pe cap, a lui Hook.)

GIVOLA

Nici eu! Ei, dragă Giri,
Cum stăm cu-apoplexia lui
Dogsborough?

GIRI

Nu se încrede-în medic. Nu-l primește.

GIVOLA

Pe bunul nostru doctor ce-a-ngrijit
Atîta de frumos pe Fish?

GIRI

Pe altul
Eu nu-l primesc. Bătrînul trăncănește
Prea mult.

UI

Ori poate i se trăncănește...

GIRI

Ce vrei să spui? *(Lui Givola)* Mă,
dihor puturos,
Iar ai mîncat rahat?

GIVOLA *(grijuliu)*

Ia, dragă Giri,
Citește testamentul ăsta.

GIRI *(i-l smulge din mînă)*

Ce?
Sînteți nebuni? Șef de poliție, Roma?

GIVOLA

El o pretinde. Și eu-s împotrivă,
Iubite Giri. Dar lui Roma nu poți
Să i te-așezi în cale.

(Intră Roma, urmat de oameni de pază)
Hallo, Roma!
Citește testamentul!

ROMA

(il smulge din mina lui Giri)
Dă-l încoa! Deci,
Giri judecător. Și-unde-i fițuica
Bătrînului?

GIRI

O mai păstrează și
Încearcă s-o strecoare pe ascuns.
L-am prins pe fiu-său de cinci ori.

ROMA *(intinde mina)*
Giri,
Hai scoate-o!

GIRI

Ce? Nu-o am.

ROMA

O ai, potale!
(Stau unul în fața celuilalt, furioși.)
Și știu ce plănuiești. Chestia cu Sheet
Pe mine mă privește.

GIRI

E și chestia
Cu Bowl; și asta-i treaba mea.

ROMA

Desigur,
Atît că voi sînteți mișei, iar eu
Un om. Te știu eu, Giri, și de asemeni
Pe tine, Givola, te știu! Nu cred
În tine, nici cît cracul tău șontic.
Ce tot cătați pe-aici? Ce uneltiți?
Ce-ți tot șopăcăiesc, Arturo, despre
mine?
Nu-întindeți coarda, mă, că de vă
prind,
Vă curăț, mă, ca petele de singe!

GIRI

Să nu mă iei tu, ca pe-un cuțitar!

ROMA *(oamenilor de pază)*
De voi vorbește! Așa vă socotesc azi
Cei din cartierul general: drept
cuțitari!
Ei stau, mă rog, cu domnii mari din
trust —
(arătind spre Giri)
Cămașa de mătase i-a cusut-o
Lenjerul lui Clark — voi aveți doar parte
De trebile de rind. *(lui Ui)* Iar tu o
rabzi.

UI *(parcă deșteptindu-se)*
Eu? Ce rabd eu?

GIVOLA

Să pună să împuște
În camionul lui Caruther, om din trust.

UI

Ați tras în camionul lui Caruther?

ROMA

Au acționat de capul lor cîțiva
Oameni de-ai mei. Băieții nu prea pot
Să înțeleagă de ce sînt sortite
Să-o pată și să se spetească numai
Tarabe pirpirii, dărăpănate,
Nu și cogeamite garaje. Nici eu,
Să fiu al naibii de-o pricep, Arturo!

GIVOLA

Oricum, trustul e foc.

GIRI

Clark ne zicea ieri
Că-așteaptă numai să se mai întimple.
A fost din cauza asta și la
Dogsborough.

UI *(rău dispus)*
Ai grijă, Ernesto: asta nu se cade.

GIRI

Ia, șefule, măsuri. Altfel, băieții
O să mai ți se suie-în cap.

GIVOLA

Iar trustul
E foc, patroane!

ROMA

(scoate browningul; celor doi)
Așa? Miinile sus!
Și voi! Miinile sus, toți, fără fițe!
Și la perete.
(Givola, oamenii lui și Giri ridică miinile și se retrag lenevos spre perete.)

UI *(rece)*
Ce v-a apucat?
Ernesto, nu-i întărita! Ce-aveți?
O-mpușcătură într-un camion
Cu zarzavat! Ei și? Așa ceva
Se poate lesne aranja. Încolo,
Merg toate ca pe unt, în ordine.
Incendiul a dat rod. Ni se plătește.
Treizeci la sută pentru ceva pază.
În mai puțin de-o săptămînă, iată
Ne stă-n genunchi un cartier întreg.
Și nici măcar un deget contra noastră.
Și-am planuri noi, mai mari.

GIVOLA *(repede)*
Ce fel de planuri?

GIRI

Ci fă ceva pe planuri! Vezi mai bine
De brațe, să le dăm jos.

ROMA

E mai sigur,
Arturo, să le stea tot sus!

GIVOLA

Frumos
Ne-ar sta, să vină-acuma Clark și să
Ne vadă-așa!

UI

Ernesto — ascunde arma!

ROMA

Eu nu! Trezește-te, Arturo! Nu vezi
Că-și fac cu tine jocul? Că te schimbă
Cu alde Clark și Dogsborough? „Frumos
Ne-ar sta, să vină Clark și să ne vadă!"
La cine-s banii dobîndiți cu casa
De șlepuri? Unde-s? Că nici nu-i văzurăm?
Băieții aruncă-în aer prăvălii,
Și-ți cară la bidoane spre hambare.
Oftind: Arturo nu ne mai cunoaște.
Pe noi, ce pentru el făcurăm totul.
El face pe-armatorul, pe boierul.
Trezește-te, Arturo!

GIRI

Da, și dă-te-n fapt
Și spune-ne ce hram ții?

UI *(sare-n sus)*

Vra să zică.
Îmi puneți revolveru-n piept. Ei nu,
Așa n-ajungeți la nimic cu mine.
Așa fel, nu. De-mi vii cu-amenințări,
Îți scrii singur sentința. Eu-s om blînd.
Amenințări însă nu-mi plac. Acela
Ce nu se-ncrede-orbește-n mine, poate
Să-și vadă frumușel de drum. Și-aici
Nu-i loc de răfuială. Deviza mea-i:
Fă-ți datoria și fă-o pîn' la capăt.
Iar la răsplată-am eu cuvîntul. Căci
Răsplata vine după faptă! Eu doar
Atît vă cer: încredere și iarăși
Încredere! Voi asta nu aveți:
Credință! Și cînd nu-i credință, totu-i
Pierdut! Ce credeți voi? De ce-am putut
Să fac tot ce-am făcut? Fiindcă-am avut
Credință! Pentru că-am crezut fanatic
În cauză! Și cu credință, cu
Nimic alt decît cu credință, am
Ajuns să intru în oraș și să-l
Silesc să-mi cadă în genunchi. Credința
M-a însoțit la Dogsborough, și cu
Credința am pătruns și-n primărie.
Cu mîna goală și doar cu această
Credință de nestrămutat.

ROMA

Și cu
Pistolul.

UI

Nu. Pistol mai au și alții.
Dar ce nu au, este credința fermă
Că-s destinați conducători să-ajungă.
Și-așa ar trebui și voi să credeți
În mine. Da, să credeți trebuie, să credeți!
Că eu vă vreau doar binele și știu
Ce este binele. Că aflu deci
Și drumul care duce la izbîndă.
De moare Dogsborough, voi hotărî
Eu, cine ce devine. Atît vă spun:
Veți fi satisfăcuți.

GIVOLA *(pune mîna la piept)*

Arturo!

ROMA

Valea!

(Giri, Givola și oameni de pază ai lui Givola se duc, cu mîinile ridicate, afară.)

GIRI *(ieșind, lui Roma)*

Drăguță pălărie.

GIVOLA *(ieșind)*

Roma, scump...

ROMA

Afară!
Vezi, nu uita să rîzi, paiață Giri.
Și tu, Givola, hoțule, să nu-ți uiți
Piciorul strîmb, de nu-i furat și ăsta
Cu siguranță.

(Cînd au ajuns afară, Ui cade în starea lui de meditație.)

UI

Lasă-mă-acum singur!

ROMA

De n-aș nutri, Arturo, acea credință
De care ai vorbit, n-aș ști adesea
Cum să-mi privesc în ochi, ciracii. Trebuie
Să acționăm! Și cît mai iute: Giri
Clocește porcării!

UI

Ernesto! Acum
Concep noi lucruri, mari. Lasă-l pe Giri!
Îmi ești, Ernesto, cel mai vechi prieten
Și credincios locotenent. De aceea
Am să-ți destăinui planul meu cel nou.
Care țintește hăt, departe.

ROMA *(radios)*

Spune!
Ce-am să-ți comunic despre Giri, poate
Să-aștepte.

UI

Cu Chicago-e gata. Vreau
Mai mult.

ROMA

Mai mult?

UI

Că doar, nu-i doar aici
Tîrg de legume.

ROMA

Nu. Dar cum să-ntinzi
În altă parte laba?

UI

Prin intrarea
Din față! Și prin cea din dos!
Prin geamuri!
Luați la goană și aduși! Chemați
În ajutor și defăimați! Cerșind
Și-amenințînd! Cu adulări și-insulte!
Blajini la violență, de oțel
La-mbrățișări. Întocmai ca aici.

ROMA

Da, dar: altundeva e altceva.

UI

O repetiție generală, poate,
Așa de formă, într-un oraș mai mic
Nu ar strica. Ne-ar arăta, în schimb,
De-i altceva, altundeva. Eu nu cred.

ROMA

Și unde-ai vrea această repetiție?

UI

La Cicero.

ROMA

Acolo-i Dullfeet, ăla
Cu foaia lui pentru comerțul de
Legume și cu opinii personale:
Al care-n fiece sîmbătă mă-njură
Că l-am ucis pe Sheet.

UI

Ar trebui
Să tacă.

ROMA

N-ar fi greu. Un gazetar
De teapa ăstuia are și dușmani.
Cuvîntul tipărit îi face pe unii
Să vadă roșu. Așa sînt eu, de pildă.
Da, n-ar fi greu să-l faci să tacă —
Arturo.

UI

Ar trebui urgent să tacă. Trustul
A și început să aibă negocieri
Cu Cicero. Mai-întîi, în termeni
pașnici.
Vreau să le vindem conopidă.

ROMA

Da,
Și cine negociază?

UI

Clark, dar are
Dificultăți. Din vina noastră.

ROMA

Așa
Și Clark e-în combinație. În Clark
nu am
Încredere.

UI

La Cicero se zice
Că noi am urmări ca umbra trustul.
Vor conopidă. Însă fără noi.
Li-i groază precupeților de noi.
Nu numai lor: soața lui Dullfeet face,
De cîțiva ani, la Cicero, import
De zarzavat, și-ar fi dispusă
Să intre-n trustul conopidei. Dacă
N-am fi fost noi, ar fi intrat de mult.

ROMA

Cu-alte cuvinte, planul de-a pătrunde
La Cicero nu pleacă de la tine,
Ci de la trust. Pricep acum, Arturo,
Tot, toate cele! E limpede ca cerul
Ce se petrece-aice.

UI

Unde?

ROMA

În trust!
La Dogsborough-în conac! Și
testamentul
Lui Dogsborough! Este dictat de
trust!
Vor Cicero să-și anexeze și
Le stai tu-în drum. S-ar descotorosi ei
De tine. Da-n ce chip? Că-i ai la mînă:
Le-ai fost, în porcăriile lor proprii,
De trebuință. De-aia te-au lăsat
Să faci tot ce-ai făcut. Cum să-ți mai
facă vînt?
Și Dogsborough se dă-n vileag. Bătrînul
Se tîrîie spre groapă cu cenușa
Pe cap. De aia trustu-i dă tîrcoale
Și-i ia mișcat hîrtia dintre ghiare
Și o citește în suspine presei:
Cum se căiește și stăruitor, cum
Le cere acum să stîrpească ciuma
Pe care dînsul — da, o recunoaște —
A răspîndit-o printre ei, și să
Se-ntoarcă la negoțul vechi, cinstit,
Al conopidei. Asta le e planul,
Arturo. Și-în el, sînt toți viriți:
Și Giri ce-a lăsat pe Dogsborough
Să mîzgălească testamente, și-i
Amic cu Clark, cel ce-are greutăți
La Cicero, din vina noastră, și
Care-ar dori să n-aibă nici o umbră
La luatul banilor. Și Givola
Cu nasul lui ce simte mortăciunea.
Ar trebui să se-ncheie-ntîi de toate
Cu Dogsborough-acesta, cu bătrînul
Și preacinstitul Dogsborough, cel care
Mînjește trădător fițuici și astfel

Aruncă-n tine cu noroi. Altminteri,
Îți cade baltă planul Cicero!

UI

Crezi, deci, că-i vorba de-un complot?
E drept
Că m-au oprit să merg la Cicero.
Am fost surprins.

ROMA

Arturo, te implor.
Dă-mi s-aranjez eu chestia-asta! Uite
Dau doar o raită pînă la conac
La Dogsborough, scot pe bătrîn afară,
La clinică — am să-i zic — și ți-l
predau
La mausoleu. Și gata.

UI

Dar e Giri
Acolo la conac.

ROMA

Acolo poate
Să și rămînă. *(Se uită unul la celălalt.)*
E tot aia.

UI

Givola?

ROMA

Îi fac la-napoiere o vizită
La florărie. Și-i comand o serie
De jerbe serioase pentru Dogsborough
Și pentru Giri veselul. Plătesc
Peșin. *(Își arată browningul.)*

UI

Ernesto, acest plan murdar
Prin care Dogsborough și Clark și
Dullfeet
Vor să mă sufle din afacerea
Cu Cicero, va trebui curmat
Cu străşnicie. Mă încred în tine.

ROMA

Și bine faci! Însă va trebui
'Nainte de-o pornim, să fii de față
Să dai tu damf băieților, să vadă
Chestiunea în lumina-adevărată.
La vorbe nu mă prea pricep.

UI *(îi strînge mîna)*
De acord.

ROMA

Știam, Arturo! Așa se cuvenea,
Nu altfel să se-ntîmple. Așa: noi doi!
Nu? Tu și eu. Întocmai ca pe
vremuri! *(Oamenilor lui)*
Arturo e cu noi: ce v-am spus?

UI

Viu.

ROMA

La ora unspe...

UI

Unde?

ROMA

În garaj.
Sînt alt om. Îi dăm drumul iar!
(Iese repede cu oamenii lui. Ui, mergînd în sus și-n jos, își pune la punct cuvîntarea pe care vrea să o țină oamenilor lui Roma.)

UI

Prieteni,
Cu neplăcere mi-a fost dat să aflu
Că se urzește-n dosul meu un plan
De cea mai scîrnavă trădare. Oameni
Din apropierea mea intimă în care
Aveam cea mai deplină-încredere,
S-au înhăitat și, nelcali din fire,
În gașcă cu boierii conopidei —
Nu, asta nu — cu ce în gașcă? Da:
În gașcă cu poliția, au pus la cale
Să vă înlăture. Ba chiar aud
Că și de viața mea vor să se-agațe!
Răbdarea mea a luat sfîrșit! Ordon
deci
Ca, sub comanda lui Ernesto Roma,
În care am toată încrederea,
Azi-noapte, să vă...
(Intră Clark, Giri și Betty Dullfeet)

GIRI

(văzîndu-l pe Ui cu o mutră speriată)
Noi sîntem, patroane!

CLARK

Te rog, cunoaște, Ui, pe doamna
Dullfeet
Din Cicero! Trustu-ar dori s-asculți
Pe doamna Dullfeet și să vă-nțelegeți.

UI *(posac)*

Poftim.

CLARK

Desigur, știi că Cicero,
În negocierile privind fuziunea
Cu trustul legumicol din Chicago,
A ezitat să recunoască-n dumneata
Un acționar. Pînă la urmă, trustul
A mai redus din forța obiecțiunii,
Iar doamna Dullfeet vine-acum...

DOAMNA DULLFEET

S-alunge
Neînțelegerea. Și-n numele
Bărbatului meu, domnul Dullfeet,
vreau
Să subliniez că nici campania lui
Recentă din ziar nu vă viza
Pe dumneavoastră.

UI

Dar pe cine-atunci?

CLARK

Pe şleau, Ui: „Sinuciderea" lui Sheet
A indispus grozav la Cicero.
Orice-ar fi fost, omul-acela a fost
Un armator, om de condiţie, nu
Un oarecare — un nimeni, ce dispare
În nicăieri. Şi despre care nu e
Nimic de spus. Şi-ncă ceva: garajul
Lui Caruther reclamă că deunăzi
I-a fost deteriorat un camion.
În amîndouă cazurile, Ui,
E-un om de-al dumitale amestecat.

DOAMNA DULLFEET

La Cicero, pin' şi copiii ştiu
Că trustul conopidei e pătat
Cu sînge.

UI

Asta-i neobrăzare.

DOAMNA DULLFEET

Nu.
Nu. Nu e vorba despre dumneavoastră.
Nu mai e vorba, cel puţin, de cind
Răspunde pentru dumneavoastră
domnul Clark.
E vorba de numitu-Ernesto Roma.

CLARK *(repede)*

Păstrează-ţi cumpătul, Ui.

GIRI

Cicero...

UI

Nici să n-aud. Drept cine mă luaţi?
Am zis! Ernesto Roma-i omul meu.
Şi nu îngădui să mi se prescrie
Ce oameni pot să am în preajma mea.
Aşa insultă n-am să rabd.

GIRI

Patroane!

DOAMNA DULLFEET

Cu oamenii de teapa-acestui Roma,
Ignatius Dullfeet va lupta pină
La cea din urmă a lui suflare.

CLARK *(rece)*

Şi pe drept.
Căci trustu-l sprijină. Gîndeşte, Ui.
Afacerile şi prietenia
Sînt două lucruri deosebite. Ce zici?

UI *(de asemenea, rece)*

Mai mult nu am de zis, domnule Clark.

CLARK

Regret nespus, stimată doamnă
Dullfeet.
Acest deznodămînt al convorbirii.
(Ieşind, lui Ui)
E-o mare imprudenţă, Ui. *(Rămaşi singuri, Ui şi Giri se uită unul la altul.)*

GIRI

Asta,
După ciocnirea cu garajul lui
Caruther,
Înseamnă luptă.

UI

Nu mă tem de luptă.

GIRI

Mă rog, să nu te temi! Ai să ai
să-nfrunţi
Doar trustul, presa şi pe Dogsborough
Cu clica lui şi-oraşu-ntreg. Atît.
Eu zic să te gîndeşti, patroane; dacă...

UI

Ştiu eu ce fac. Nu-mi trebuie dădacă.
(Apare o inscripţie: Moartea iminentă a bătrinului Hindenburg a iscat în tabăra naziştilor lupte îndîrjite. Cercurile conducătoare susţineau îndepărtarea lui Ernst Röhm. În perspectivă se afla ocuparea Austriei.)

12.

Garaj. Noaptea. Se aude ploaia. Ernesto Roma şi tînărul Inna. În fund, oameni înarmaţi.

INNA

E ora unu.

ROMA

L-o reţine ceva.

INNA

Ar fi posibil, oare, să ezite?

ROMA

Ar fi. Arturo ţine-atita la ai lui
Că s-ar jertfi pe sine în locul lor.
Nici de guzgani ca Givola şi Giri
Nu poate să se rupă. Şi de aceea
Tărăgăie şi se frămîntă şi
Se poate face două, trei. Dar de venit
Tot vine. Sigur. Îl cunosc eu, Inna.

(Pauză.)

Cind l-oi vedea pe Giri la pămînt,
Am să mă simt la fel de uşurat
Ca şi atunci cînd îmi las udul. Ei,
Mai e puţin, şi gata.

INNA

Nopţi ca astea,
Cu ploaie, iţi toacă nervii.

ROMA

Tocmai de-aia
Îmi plac. Cele mai negre dintre nopți.
Dintre mașini, cele mai iuți. Și dintre
Prieteni, pe cei mai deciși.

INNA

De cîți ani
Zici că-l cunoști?

ROMA

Cam de-opșpe...

INNA

Cam de mult.

UN OM ÎNARMAT

(vine în față)
Băieții vor să bea.

ROMA

Nimic. În noaptea asta
Să-mi fie treji.
(Un om de rînd e introdus de oamenii de pază.)

OMUL DE RÎND

E lată în apropiere!
Două blindate-n fața circumscripției!
Tixite cu curcani!

ROMA

Oblonul jos!
Nu ne privește! Dar tot e mai bine
Să te păzești decît să pierzi ocazia.
(Un oblon de oțel închide încet garajul.)
E liber drumul?

INNA *(dă din cap)*

Ciudată e țigara.
Fumezi și pari nepăsător. De faci
Însă, ce face un nepăsător
Și de fumezi, devii nepăsător.

ROMA *(surîde)*

Întinde mîna!

INNA *(se execută)*

Tremură. Nu-i bine.

ROMA

Eu nu cred că e rău. Pe tolomaci
Nu dau doi bani. Că-s prea nesimțitori.
Nimic nu-i supără, nu supără
Pe nimeni. Zău. Poți tremura în pace!
Și acul de oțel într-o busolă
Vibrează pînă se fixează. Mîna
Ta vrea să afle polul. Asta-i totul.

O VOCE

(din partea laterală)
Poliția motorizată-n Churchstreet.

ROMA *(tăios)*

Se-oprește?

VOCEA

Merge mai departe.

UN OM ÎNARMAT *(intră)*

Două
Mașini stau camuflate, după colț.

ROMA

Sînt pentru Arturo! Givola și Giri-i
Fac felul. Cade orbește în capcană.
Da. Trebuie să-l ajutăm. Hai!

UN OM ÎNARMAT

Asta-i
Curată sinucidere!

ROMA

Și dacă?
E cazul să te sinucizi. Ce vrei?
De opșpe ani prieteni!

INNA *(cu voce puternică)*

Sus oblonul!
Aveți tulumba gata?

OMUL ÎNARMAT

Gata.

INNA

Sus!
(Oblonul blindat se ridică încet. Ui și Givola intră cu pas alergător, urmați de oameni de pază.)

ROMA

Arturo!

INNA *(încet)*

E și Givola.

ROMA

Ce-a fost?
Rău ne-ai mai fiert, Arturo! *(Ride.)* Ei, drăcie!
Și-i totu-n ordine!

UI *(răgușit)*

De ce n-ar fi?

INNA

Credeam că a fost ceva-n neregulă.
Patroane, strînge-i mîna. Era tocmai
Pe punctul să se-arunce, pentru tine,
În foc. Nu este-așa?

UI

(Înaintează spre Roma și-i întinde mîna. Acesta i-o ia rîzînd. În clipa aceasta, Roma neputind să pună mîna la browning, Givola trage instantaneu în el, și-l nimerește în coapsă.)

Pe ăștia-in colț.
*(Oamenii lui Roma stau împietriți și sînt duși — în frunte cu Inna —

În colț. Givola se apleacă asupra lui Roma, care se află doborît la pămînt.)

GIVOLA

Mai suflă.

UI

Dați-l gata. *(Celor de la perete)*
Uneltirea
Nerușinată ce-ați urzit în contra-mi,
A fost dată-n vileag. Descoperit e
Și planul împotriva lui Dogsborough.
Venii în ceasu-al doisprezecelea
Să vă împiedic. Orice rezistență
E de prisos. Vă învăț eu să vă mai
Foiți în contra mea. Halal bîrlog!

GIVOLA

Nici unul ne'narmat! *(Înspre Roma)*
E ghinionist.
Își vine iar în fire.

UI

În noaptea asta
Sînt la copac la Dogsborough.
(Iese repede.)

INNA *(la perete)*

Guzgani
Netrebnici! Trădători.

GIVOLA *(agitat)*

Foc! Trageți!
(Cei aflați la perete sînt secerați cu mitraliera.)

ROMA *(își revine)*

Hei!
Givola! Ei, drăcie!
(Se întoarce anevoie, fața îi e albă ca varul.)
Ce-a fost asta?

GIVOLA

Nimica. Niște trădători au fost
Executați.

ROMA

Mă javră. Ce-ai făcut
Cu oamenii? Cu Arturo? Asasinați!
Știam eu! Javre!
(Căutîndu-l pe podea.)
Unde-i el?

GIVOLA

S-a dus.

ROMA

(în timp ce e tîrît la perete)
Mă javre! Javre!

GIVOLA *(rece)*

Îmi e piciorul scurt,
Așa-i? Ți-e ție mintea scurtă! Acu'
La zid, cu labe bune mi te du!
(O inscripție apare: În noaptea de 30 iunie 1934, Hitler atacă pe neașteptate pe prietenul său Röhm, într-un han unde acesta îl aștepta pentru a porni împreună o lovitură împotriva lui Hindenburg și Goering.)

13.

Florăria lui Givola. Înăuntru, Ignatius Dullfeet, un bărbat nu mai înalt decît un băiat, și Betty Dullfeet.

DULLFEET

Nu o fac cu plăcere.

BETTY

De ce nu?
Că Roma doar s-a dus.

DULLFEET

Asasinat.

BETTY

Oricum. S-a dus! Și Clark zice de Ui,
Că s-au sfîrșit și furtunoșii ani
Ai zvăpăielii care încearcă și
Pe cei mai buni în tinerețe. Ui
Făgăduiește acum să nu mai fie
Mojic. Dacă-i ataci și mai departe,
Trezești doar iarăși cele mai rebele
Instincte, și însuți tu, Ignatius,
Poți fi, în primul rînd, pus
în primejdie.
Dar dacă taci, te cruță.

DULLFEET

Nu e sigur
Că ar putea tăcerea să mă-ajute.

BETTY

Ba da. Că nu sînt animale.
(Din lături intră Giri, cu pălăria lui Roma pe cap.)

GIRI

Hallo,
Ați și venit? Patronu-i înăuntru.
Va fi deosebit de încîntat.
Eu, din păcate, trebuie să plec.
Și repede. Pin' nu-s văzut aici:
I-am șterpelit lui Givola o pălărie.
(Rîde că se desprinde stucul din tavan, și iese făcînd bezele.)

DULLFEET

E rău cînd tună, e și mai rău
cînd rîd.

BETTY

Nu mai vorbi, Ignatius! Nu aici!

DULLFEET *(amar)*

Și nici altundeva.

BETTY

Ce vrei să zici?
Se și vorbește în tot Cicero
Că postul răposatului Dogsborough
Va fi cedat lui Ui. Și, ce-i mai rău,
E că și precupeții cumpănesc
Spre trustul conopidei.

DULLFEET

Și că două
Mașini de tipărit mi-au fost distruse.
Nevastă-am presimțiri urite.

(Intră Givola și Ui cu miinile întinse.)

BETTY

Hallo,
Ui.

UI

Dullfeet, bun sosit.

DULLFEET

Ca să fiu sincer,
Am șovăit, domnule Ui, să viu,
Căci...

UI

Cum? Bărbatul chipeș e oriunde
Binevenit.

GIVOLA

La fel și cu femeia
Frumoasă!

DULLFEET

Vă simțeam, domnule Ui,
În exercițiul datoriei mele,
Un adversar cumva, și...

UI

Neînțelegeri!
De ne-am fi cunoscut de la început
Nu s-ar fi petrecut acestea. Căci
Dorința mea statornică a fost
Cu binele să-atingem tot ce trebuie
Să fie atins odată.

DULLFEET

Violența...

UI

...Nu-i nimeni decît mine s-o urască
Mai aprig. De-ar fi omul mai cu minte
N-ar fi de ea nevoie.

DULLFEET

Scopul meu...

UI

...este leit același cu al meu.
Dorim deopotrivă ca negoțul
Să înflorească. Micul tejghetar,
A cărui soartă, în timpurile acestea,
Nu e prea strălucită, ar trebui
Să-și poată vinde în tihnă zarzavatul,
Iar dacă-i atacat, să afle sprijin.

DULLFEET *(ferm)*

Și să decidă liber dacă vrea
Un sprijin. Punctul meu de căpetenie
Acesta e, domnule Ui.

UI

Și al meu.
Să-aleagă liber. Și de ce? Fiindcă
Doar liber de-și alege ocrotitorul,
Și-l face deci răspunzător pe cel
Ce singur l-a ales, poate domni
Încrederea în negoțul de legume,
Atît de necesară, aci ca de-altfel
Oriunde aiurea. Am spus-o
întotdeauna.

DULLFEET

Mă bucur să vă aud spunînd acestea.
Cu riscul de a vă irita, adaug:
Că Cicero nu va răbda vreodată
Constringere.

UI

E de înțeles. Nu-i nimeni
Să rabde a fi constrîns cînd nu-i
nevoie.

DULLFEET

Să vi-o spun neted: de-ar fi
ca fuziunea
Cu trustul conopidei să aducă
Cu sine amarul șir de încercări
Ce chinuie Chicago, eu nu-aș putea
Să fiu de partea ei.

UI

Domnule Dullfeet!
Sinceritate la sinceritate.
S-or fi-întîmplat cîteceva în trecut
Ce poate n-or fi pe măsura celei
Mai riguroase etici. E în firea
Oricărei lupte. Dar între prieteni,
Așa ceva nu se întîmplă. Dullfeet,
Eu, de la dumneata nu cer mai mult
Decît să ai încredere în mine
De acum încolo. Să mă socotești
Drept un prieten care n-o să-și lase
Prietenu-în ananghie, nicăieri,
Nicicînd. Și, ca să-ți cer ceva concret,
Să nu mai publici de aci înainte,
În ziarul ce conduci, poveștile
de groază
Ce nu fac decît sînge rău. Eu cred
Că nu e mult ce-ți cer.

DULLFEET

Domnule Ui,
Nu-i greu să taci despre ce nu
se întîmplă.

UI

Nădăjduiesc. Și dacă ici și colo
Va fi să aibă loc vreun incident,
Căci oamenii sînt oameni și nu îngeri,
Sper să nu însemne iarăși neapărat,

Că oamenii nu fac decît să împuşte
Şi că-s tîlhari. Nici nu vreau
să susţin că
Nu s-ar putea întîmpla ca unul dintre
Şoferii noştri să rostească odată
Vreo vorbă grosolană. Oameni sîntem.
Şi dacă un precupeţ ori altul ţine
Să-i dea de-o bere unui om
de-al nostru.
Ca să-i aducă la timp conopida,
Să nu se vadă şi în asta vreo
Pretenţie nedreaptă.

BETTY

Domnule Ui,
Bărbatul meu e om.

GIVOLA

Ştiut ca om.
Şi fiindcă totul e-acum discutat
Şi lămurit, cu de-amănuntul, paşnic
Ca între prieteni, mi-ar face plăcere
Să vă arăt florile mele...

UI

După
Dumneata, Dullfeet.

(Se duc să viziteze florăria lui Givola. Ui conduce pe Betty, Givola pe Dullfeet. Dispar în scenele următoare, iarăşi şi iarăşi după straturile de flori. Apar Givola şi Dullfeet.)

GIVOLA

Acestea-s. scumpe Dulfeet, tufănici.

DULLFEET

Ştiu, flori ce cresc pe lingă iazuri mici.

GIVOLA

Cu crapi gonind fărîme să înşface.

DULLFEET

Şi cică-omului rău, floarea nu-i place.
(Dispar. Apar Betty şi Ui.)

BETTY

Puterea omului nu stă în silă.

UI

Eşti înţeles atunci doar, cînd n-ai milă.

BETTY

Un argument solid face minuni.

UI

Nu şi acolo unde vrei să-aduni.

BETTY

Pistol şi silă, trucuri şi momeală...

UI

Sînt om ce duc o politică reală.
(Dispar. Apar Givola şi Dullfeet.)

DULLFEET

La flori nu ai să vezi instincte rele.

GIVOLA

De-aceea-mi şi iubesc florile mele.

DULLFEET

Trăiesc tăcut, de azi pe mîini, pînă
s-au dus.

GIVOLA *(oţ, insinuant)*

N-au griji. Nu-s ziare — nici necazuri
nu-s.
(Dispar. Apar Betty şi Ui.)

BETTY

Se zice că sînteţi spartan în viaţă.

UI

De băuturi şi de tutun mi-i greaţă.

BETTY

Mai sînteţi, poate, pîn-la urmă-un
sfînt ?

UI

Un om fără pasiuni lumeşti, acesta sînt.
(Dispar. Apar Givola şi Dullfeet.)

DULLFEET

Plăcută-i viaţa printre flori, încalte.

GIVOLA

Plăcută-ar fi, de n-ar fi multe alte.
(Dispar. Apar Betty şi Ui.)

BETTY

Şi cu credinţa cum staţi, domnule Ui?

UI

Păi, sînt creştin. Mai mult n-am
ce să spui.

BETTY

Dar decalogul de-unde totu-emană...?

UI

Să nu se vîre-în cearta cotidiană !

BETTY

Mă iartă, domnule Ui, de îndrăzneală:
Cum staţi cu acea problemă grea,
socială ?

UI

Că sînt convins social, vezi din ce fac:
Din cînd în cînd şi pe bogaţi îmbrac.
(Dispar. Apar Givola şi Dullfeet.)

DULLFEET

Şi-in viaţa florilor sînt întîmplări.

GIVOLA

Ohc ! Înmormîntări ! Înmormîntări !

DULLFEET

O. florile ţi-s pîinea, doar. Uitam.

GIVOLA

Da. Şi-un client mai bun ca moartea,
n-am.

DULLFEET

Dar nu depinzi de el, nădăjduiesc.

GIVOLA

Nu, cînd cei preveniți îl ocolesc.

DULLFEET

Cu forța, Givola, nu-ajungi la glorie.

GIVOLA

La țintă însă da. Vorbind de flori.

DULLFEET

E drept.

GIVOLA

Ești palid.

DULLFEET

Aeru-i de vină.

GIVOLA

Îți face rău mireasma florii fină,
Prietene.

(Dispar. Apar Betty și Ui.)

BETTY

Și că v-ați înțeles
Mă bucură.

UI

Cînd știi unde-ai purces...

BETTY

Prietenii, călite-n vînt și nori...

UI

(pune mîna pe umărul ei)

Îmi plac femeile ce prind ușor.

(Apar Givola și Dullfeet, acesta alb ca varul. El vede mîna lui Ui pe umărul soției sale.)

DULLFEET

Ne ducem, Betty.

UI

(mergînd spre dînsul, îi întinde mîna)

Domnule Dullfeet,
Decizia dumitale te cinstește,
Spre binele celor din Cicero.
Nu poate fi decît de bun augur
Că doi bărbați ca noi s-au întîlnit.

GIVOLA

(oferă flori lui Betty)

Frumosului frumosul!

BETTY

Ce splendoare,
Ignatius! Cît mă bucur. Pe curînd,
Domnule Ui.

(Ies.)

GIVOLA

Îmi pare că se face
Și asta-în sfîrșit.

UI

. El nu-mi prea place.

(O inscripție: Sub presiunea lui Hitler, cancelarul austriac Engelbert Dollfuss se învoi, în 1934, să înceteze atacurile presei austriece împotriva Germaniei naziste.)

14.

În urma unui sicriu purtat sub dangăte de clopot, în mausoleul din Cicero, pășesc Betty Dullfeet în veșminte cernite de văduvă, Clark, Ui, Giri și Givola — aceștia din urmă cu jerbe mari în mînă. Ui, Giri și Givola rămîn înapoi, după ce au depus jerbele. De acolo se aude vocea pastorului.

VOCEA

Și pămînteasca rămășiță a lui
Ignatius Dullfeet vine-aici spre-odihnă.
O prea săracă viață în avuții,
Bogată în osîrdie, s-a stins.
S-a stins multă osîrdie cu-astă viață.
Osîrdie cheltuită nu-în folosul
Celui ce-a cheltuit-o și acum
S-a dus. La porțile cerești, o să-și
Așeze sfîntul mîna lui pe haina
La spate roasă a lui Ignatius Dullfeet
Și cuvîntînd, va zice: omul acesta
Purtat-a mult povara multor oameni.
În sfatu-orașului, de aci încolo,
Ades se va așterne, în ședințe,
O clipă de tăcere, după ce
Și-au spus cuvîntul toți. Va fi așteptat
Să se rostească și Ignatius Dullfeet.
Atîta sînt deprinși concetățenii lui
Cu vocea lui. S-ar zice că s-a stins
Cu el însăși conștiința orașului.
Căci prea nepotrivită-i vremea în care
Ne lasă un om ce chiar și orb mergea
Pe drumul drept, și pe de rost știa
Ce-i dreptul. Omul ăsta mărunțel
La trup, dar mare în cuget, a creat
Cu ziaru-i o tribună, de la care
Se auzea departe peste granițe
Cuvîntu-i limpede. Ignatius Dullfeet,
Te odihnește-în bună pace. Amin!

GIVOLA

Un om cu tact! Nimic din soiul
morții.

GIRI

(cu pălăria lui Dullfeet pe cap)

Un om cu tact? Om cu copii. Cu șapte!

(Din mausoleu vin Clark și Mullberry.)

CLARK

Ce naiba! Stați de veghe să nu scoată
Nici din coșciug vreo vorbă adevărul?

GIVOLA

Clark, scumpule, de ce așa cu țifnă?
S-ar cuveni, ca locu-în care sîntem
Să te calmeze. Și patronu-i astăzi,
Cam fără chef. Nu îi priește locul.

MULBERRY

Șleahtă de măcelari: Dullfeet acesta
Nu și-a călcat cuvîntul. A tăcut!

GIVOLA

Tăcerea nu-i deajuns. Ne trebuie
oameni
Dispuși nu doar să tacă, ci să și
Vorbească pentru noi. Și încă tare!

MULBERRY

Ce alta-ar fi putut vorbi decît
Că sînteți măcelari!

GIVOLA

A fost nevoie
Să plece. Căci măruntul Dullfeet ăsta,
Era un por din care oricînd putea
Țîșni-în negoțul de legume, iarăși,
Sudoarea fricii. Era insuportabil,
Așa duhnea din el sudoarea fricii!

GIRI

Și conopida voastră? Vreți să-ajungă
La Cicero, sau nu?

MULBERRY

Nu prin măceluri!

GIRI

Prin ce, atunci? Cin' se-ospătează din
Vițelul înjunghiat de noi? Aud?
Ei, știi că-mi place: carne vrei, da-njuri
Pe bucătar că umblă cu cuțitul!
Noi ne-așteptam să vă lingeți pe dește,
Nu să cîrtiți! Duceți-vă, acu'!

MULBERRY

Amară a fost ziua, Clark, în care
Ni i-ai adus pe ăștia.

CLARK

Cui i-o spui?
(Amîndoi ies posomoriți.)

GIRI

Sînt dobitoci, patroane, nu-ți strica.
La înmormîntare, cheful, pentru ei.

GIVOLA

Tăcere! Vine Betty!
(Din mausoleu vine Betty Dullfeet, sprijinită de o femeie. Ui îi vine în intîmpinare. Din mausoleu, muzică de orgă.)

UI

Doamnă Dullfeet.
Condoleanțe *(Ea trece mută pe lîngă el.)*

GIRI *(urlă)*

Hei, matale! Stai!
(Rămîne locului și se întoarce. Se vede că e albă ca varul.)

UI

Spuneam: condoleanțe, doamnă
Dullfeet!
Nu mai e Dullfeet, aibă-l Domnu-în
pază.
Dar conopida dumneavoastră există.
Poate că nu-o vedeți, vi-s ochii încă
Înnegurați de lacrimi, însă cazul
Acesta tragic nu s-ar cuveni
Să vă determine-a nu lua în seamă
Că peste pașnicele camioane
Cu zarzavat, pornesc împușcături
Perfid trimise din mișele pînde.
Nelegiuite mîini stropesc și strică
Cu gaz, legume încă bune. Iată
Noi stăm aici, oamenii mei cu mine.
Dispuși la sprijin. Ce răspundeți?

BETTY *(privind spre cer)*

Doamne.
Și Dullfeet nu-i țărînă încă!

UI

Nu pot
Decît împrejurarea să-o deplîng.
Și să afirm: omul acesta care
A fost răpus de-o mînă ticăloasă,
Mi-a fost prieten.

BETTY

Da, așa e. Mîna
Ce l-a răpus, e-aceeași mînă care
S-a-întins după a lui. A dumitale!

UI

Iar trăncăneala și-asmuțirea ceea
Răutăcioasă, iar acele zvonuri
Ce otrăvesc din rădăcină cele
Mai bune planuri ce croiesc ca să
Mă înțeleg în pace cu vecinii!
Acea dorință de-a nu mă pricepe!
Și-încrederea aceea cusurgie
În ce mă-încred! Și acea veninoasă
Pornire de-a numi amenințare
Solicitarea mea! Și-acel refuz
Al mîinii ce întind!

BETTY

Ca să răpună!

UI

Nu: Eu sînt cel scuipat că țin fanatic
Să am prieteni.

BETTY

Ții să ai prieteni
Cum ține șarpele la pasăre.

UI

Ați auzit! Așa sînt eu tratat!
Așa și Dullfeet cela-îmi socotea

Oferta mea din inimă pornită
De-a-i fi prieten, drept un calcul; iar
Mărinimia-mi, vai, drept slăbiciune!
Ce am cules că-am semănat doar vorbe
Prietenoase? O tăcere rece!
Tăcerea a fost răspunsul, cînd speram
Un bucuros acord. Și cît sperat-am
Să aflu un indiciu de căldură
Umană, la ale mele neîncetate,
Aproape umilitoare apeluri către
Prietenie, ori dacă nu, măcar
Spre-o echitabilă înțelegere!
Degeaba am sperat! Am fost izbit
Doar de-un necruțător dispreț!
Chiar și
Această promisiune de-a tăcea.
Ce, cu îmbufnări mi-a fost făcută, nu cu
Plăcere, știe Domnul — e călcată
La cel dintîi prilej! Unde-i de pildă,
Acum, tăcerea atît de-ardent promisă?
Se trîmbițează în cele patru vînturi,
Iarăși, povești de groază! Dar atenție.
Nu întindeți prea mult coarda,
încrezători
În proverbiala mea îngăduință.

BETTY

Nu-mi mai găsesc cuvintele.

UI

Nu le
Găsești atunci cînd inima ți-e mută.

BETTY

Și dumneata socoți că-i inima
Ceea ce te face elocvent?

UI

Vorbesc
Cum simt.

BETTY

Se poate simți oare așa
Precum vorbești? Da, cred! O cred!
Ucizi
Din inimă! Ai simțul tîlhăriei
Cum au alți oameni simțul milosteniei.
Crezi în trădare, așa cum noi-n
credință!
Statornic ești în nestatornicie!
Nici o emoție oricît de naltă
Nu te înduplecă. Numai minciuna
Te poate-nsufleți! Și concepi cinstea
Doar pentru-nșelăciuni! Te-nflăcărează
Cruzimea! De vezi sînge, ești inspirat!
Constrîngerea? Îți este ușurare!
Privești cu ochi-n lacrimi mîrșăvia!
Și orice faptă bună îți trezește
Dorința de-a te răzbuna, și ura.

UI

Principiul meu e, doamnă Dullfeet, să
Ascult pe adversar fără crîcnire.
Chiar dacă mă insultă. Știu prea bine
Că-n cercurile dumneavoastră, nu prea
Mă bucur de iubire. Obîrșia mea
E luată în răspăr — sînt simplu fiu
Al Bronxului! Se spune: „Omul ăsta
Nu știe nici măcar ce furculiță
S-aleagă la desert. Cum ar putea
Să facă față afacerilor mari?
Cînd o fi vorba de tarife ori de-alte
Asemenea probleme financiare
Ce se discută, mai te pomenești
Că pune din greșeală mîna pe
Cuțit! Nu, asta nu! N-avem nevoie
De omul ăsta!" Vorba-mi necioplită
Și felul meu prea bărbătesc de-a spune
Oricărui lucru pe adevăratu-i nume
Sînt rău privite. Am deci împotrivă-mi
Prejudecata. Îs silit, prin urmare,
Să mă rezum la simplele profituri
Ce-ntîmplător ajung să dobîndesc.
Lucrați în conopidă, doamnă Dullfeet
Și eu. Aceasta-i puntea între mine
Și dumneavoastră.

BETTY

Puntea! Abisul însă
Ce-i între noi, e-un sîngeros omor!

UI

O experiență-amară-mi spune să nu
Vorbesc acum ca de la om la om,
Ci să tratez ca om de trecere
Cu proprietara unei firme de
Import. Vă-ntreb deci: ce se mai aude
Cu-afacerile conopidei? Căci
Viața își urmează cursul, chiar
Cînd ne lovește o nenorocire.

BETTY

Da, își urmează cursul și-aș dori
Să folosesc prilejul pentru-a spune
Întregii lumi ce ciumă-a năpădit-o!
Jur celui mort, că de-astăzi înainte,
Am să port ură vocii mele dacă
Va zice „bună ziua" ori „dă-mi
mîncare",
În loc să zică atît: „stîrpiți pe Ui!"

GIRI *(amenințător)*

Domol, puicuță!

UI

Stăm între morminte.
Nu-i timpu-aici de sentimente tandre.
Vorbesc de-aceea de-o afacere
Ce nu cunoaște morți.

BETTY

O, Dullfeet, Dullfeet!
Acuma știu că nu mai ești!

UI

Așa e.
Gîndiți-vă că Dullfeet nu mai e.
Că-n Cicero s-a stins cu dînsul glasul
Ce-a înfruntat teroarea, violența,
crima.

Nu poţi deplînge paguba-ndeajuns!
Staţi fără sprijin, într-o lume rece,
În care, din păcate, doar cei slabi
Cad victima. Vă mai rămîne numai
Un singur, cel din urmă sprijin: eu.

BETTY

Spui asta văduvei acelui om
Pe care l-ai ucis? O, monstrule!
Ştiam că ai să vii aici, ca-ntotdeauna
Apari la locu-n care ai săvîrşit
Nelegiuiri, ca să pui vina pe-alţii —
„Nu-s eu, e celălalt!" „Nu ştiu
nimic!"
„Sînt jefuit!", auzi că strigă jaful,
„E-o crimă! Am s-o răzbun!", ţipă
şi crima.

UI

Mi-e planul fier! La Cicer' va fi pază!

BETTY *(slăbită)*

Niciclnd!

UI

Curînd! Oricum; o să se vază.

BETTY

Doamne păzeşte de-aşa pază!

UI

Deci?

(Îi întinde mîna.)
Sîntem prieteni?

BETTY

Nu! În veci de veci!
(Iese fugind îngrozită.)

(Apare o inscripţie: Ocuparea Austriei a fost precedată de asasinarea lui Engelbert Dollfuss, cancelarul austriac. Naziştii şi-au continuat neobosiţi acţiunea de recrutare de partizani şi simpatizanţi.)

15.

Odaia de dormit a lui Ui la Mammoth-Hotel. Ui se răsuceşte în pat, răscolit de coşmaruri. Pe scaune, cu revolverele în poală, oamenii lui de pază.

UI *(în somn)*

În lături! Umbre crude, îndurare!
(Peretele din spatele lui se face transparent. Apare spiritul lui Ernesto Roma, cu semnul împuşcăturii în frunte.)

ROMA

Şi tot n-o să-ţi ajute toate acestea.
Zadarnice-s, Arturo, toate aceste
Masacre, asasinate, ameninţări
Şi spumele la gură. E putredă
La rădăcini fărădelegea ta.
Nu va-nflori. E-un prost îngrăşămînt
Trădarea. Poţi măcelări, minţi!
Înşală-i pe-alde Clark şi pe-alde
Dullfeet,
Ucide-i. Dar la-ai tăi, te-opreşte!
Poţi să
Conspiri în contra unei lumi, dar pe
Conspiratori să-i cruţi! Calcă-n
picioare
Tot ce îţi iese în drum, dar nu călca,
Nefericitule, propriu-ţi picior.
Să-i minţi pe toţi în faţă; nu spera
Să minţi însă, şi faţa din oglindă.
În mine cînd ai tras, în tine-ai tras,
Arturo.
Eu mă închinasem ţie, cînd erai
O umbră-abia-într-un colţ de berărie.
Şi-acum mă trage gheaţa veşniciei
În timp ce tu benchetuieşti cu domnii.
Trădarea te-a înălţat. Dar tot trădarea
O să te ducă de rîpă. Aşa
Cum ţi-ai trădat locotenentu-amicul,
Aşa-i trădezi pe toţi. Şi-aşa, Arturo,
Te vor trăda toţi şi pe tine-odată.
Ernesto Roma zace sub pămînt.
Dar nu şi necredinţa ta. Aceasta
Pluteşte legănată-n vînt deasupra
Mormintelor. Şi toţi o văd. Chiar
cioclii.
Mai vine, Arturo, ziua ceea-n care
S-or ridica toţi cei răpuşi de tine
Şi s-or trezi toţi cei pe care încă
Îi mai răpui. Şi or porni-mpotrivă-ţi.
O lume în sînge, dar plină de ură,
Că stai şi caţi în jur după-ajutor.
Căci află: aşa am stat şi eu. De poţi
Mai ameninţă-atunci, cerşeşte milă,
Blesteamă şi promite mult şi bine!
Vor fi toţi surzi! Cum surzi au fost
cu mine.

UI *(plin de mînie)*

Foc! Colo! Trădătorul! Piei! Teroare!
(Oamenii de pază trag înspre locul din perete, indicat de Ui.)

ROMA *(pălind)*

Foc, hai! Din mine ce-a rămas
nu moare!

16.

City. Adunarea precupeţilor din Chicago. Toţi sînt albi ca varul.

PRIMUL PRECUPEŢ

Omor! Măcel! Bun plac! Şantaje! Jaf!

AL DOILEA PRECUPEŢ

Mai rău: îngăduinţă! Resemnare
Şi laşitate!

AL TREILEA PRECUPEŢ

Cum îngăduinţă?
Era-în ianuarie cînd au tăbărît

La mine în gheretă, primii doi:
„Sus mîinile!" Cu o privire rece
I-am măsurat din creștet pînă-n tălpi
Și, liniștit, le-am zis: Eu, domnii mei,
Cedez în fața forței! I-am lăsat
Să înțeleagă deslușit că eu
Nu am cu ei nimic comun, și că
În nici un caz nu le aprob purtarea.
O stană rece-am fost cu ei. Chiar și
Căutătura-mi le zicea: mă rog,
Poftim casa de bani, dar datorită
Pistolului!

AL PATRULEA PRECUPEȚ

Just! Eu mă spăl pe mîini.
Sîntem nevinovați! Nu-ncape vorbă.
Spuneam tocmai nevestii.

PRIMUL PRECUPEȚ *(cu patimă)*

Lașitate?
De unde lașitate? O judecată
Cu cap. Căci ce ne-am zis? De stăm cuminte
Și nu crîcnim la plată, se prea poate
Să înceteze odată acești neoameni
Cu împușcăturile lor. Dar de unde?
Omor! Măcel! Bun plac! Șantaje! Jaf!

AL DOILEA PRECUPEȚ

Așa ceva doar noi puteam păți.
N-avem șira spinării.

AL CINCILEA PRECUPEȚ

Zi-i mai bine:
N-avem pistoale! Eu vînd conopidă.
Eu nu sînt gangster.

AL TREILEA PRECUPEȚ

Am doar o nădejde:
Că javra asta o să dea odată
Și peste alții mai colțoși. Să-l văd
Că-ncearcă și în altă parte jocul!

AL PATRULEA PRECUPEȚ

De pildă-în Cicero!
(Intră precupeții din Cicero. Toți sînt albi ca varul.)

CEI DIN CICERO

Hallo, Chicago!

CEI DIN CHICAGO

Hallo, Cicero! Ce căutați pe-aici?

CEI DIN CICERO

Ne-a
Trimis aicea.

CEI DIN CHICAGO

Cine?

CEI DIN CICERO

El.

CEI DIN CHICAGO

Cum poate
Să vă trimită el? Cum să vă-ordone?
Cum să comande — în Cicero?

PRIMUL DIN CICERO

Cu-un browning.

AL DOILEA DIN CICERO

Cedăm în fața forței.

PRIMUL DIN CHICAGO

Lașitate!
Ce, nu sînteți bărbați? Nu sînt în Cicero
Judecători?

PRIMUL DIN CICERO

Nu.

AL TREILEA DIN CICERO

Nu mai sînt.

AL TREILEA DIN CHICAGO

Luați seama.
Măi oameni, trebuia să vă-apărați!
E-o ciumă neagră; trebuie oprită!
Vreți molima să înghită toată țara?

PRIMUL DIN CHICAGO

Întîi orașul nostru, acum al vostru!
Vă cere țara să porniți la luptă
Cu orice preț!

AL DOILEA DIN CICERO

Cum? De ce tocmai noi?
Noi ne spălăm pe mîini.

AL PATRULEA DIN CHICAGO

Iar noi sperăm că,
Să dee Domnul!, javra asta-odată
Va da și peste alții mai colțoși.
(Apar, în sunet de fanfară, Arturo Ui și Betty Dullfeet [în doliu], urmați de Clark, Giri, Givola și oameni de pază. Ui pășește printre ei. Oamenii de pază iau poziție de drepți, în fund.)

GIRI

Hallo, copii! Toți cei din Cicero-s
Prezenți?

PRIMUL DIN CICERO

Da.

GIRI

Și din Chicago?

PRIMUL DIN CHICAGO

Toți.

GIRI *(lui Ui)*

Sînt toți.

GIVOLA

Bine ați venit, zarzavagii!
Și trustul conopidei vă salută!
(Lui Clark)
Poftiți, vă rog, domnule Clark.

CLARK

Venii
Să vă împărtășesc o noutate.
După-îndelungi și nu prea lesnicioase

Deliberări — sînt vorbăreţ din şcoală —
A fuzionat cu trustul conopidei
Toptangeria Betty Dullfeet. Astfel
Că, de astăzi înainte, veţi obţine
Verdeţurile voastre de la trust.
E limpede ce profitaţi din asta:
Mai mare siguranţă-n furnizare.
S-au şi fixat, întrucîtva mai mari,
Noile preţuri. Doamnă Betty Dullfeet,
Aş vrea, ca membru nou în trust, să vă
String mîinile.
(Clark şi Betty Dullfeet îşi string mîinile.)

GIVOLA

Vorbeşte, Arturo Ui.
(Ui trece la microfon.)

UI

Voi oameni din Chicago şi din Cicero!
Prieteni! Cetăţeni! Acum un an,
Cînd Dogsborough bătrînul — om cinstit,
Să-l odihnească Domnul — m-a rugat
Cu ochii-n lacrimi, să aduc un sprijin
Negoţului de zarzavaturi din Chicago,
Am fost mişcat, dar, oarecum, şi sceptic
Dacă-am să pot îndreptăţi această
Plăcută încredere. Acu' Dogsborough-i mort.
Iar testamentul lui stă orişicui
La dispoziţie. Cu cuvinte simple,
El mă socoate fiu. Şi-mi mulţumeşte
Cu-adîncă emoţie, pentru toate cele
Cîte-am făcut din ziua ceea în care
I-am ascultat chemarea. Azi, negoţul
De zarzavaturi — fie conopidă,
Fie-arpagică, ceapă ori mai ştiu eu ce —
Este-n Chicago în deplină pază.
Nu mă sfiesc s-o spun că datorită
Acţiunii mele ferme. Cînd apoi
Un alt bărbat, Ignatius Dullfeet, mi-a
Propus acelaşi lucru, pentru Cicero,
Nu am avut motive să nu iau
Şi Cicero sub ocrotirea mea.
Am pus îndată o condiţie doar:
Să fie vrerea negustorilor!
Să fiu chemat printr-o decizie luată
De bună voie! Alor mei le-am dat
Porunci precise: Nici o violenţă
La Cicero! Oraşul e în toată.
Deplina libertate să mă-aleagă!
Nu vreau să-aud morocănoase „îmi place"
Şi nici „mă rog", spus cu scrîşniri din dinţi.
Mi-e greaţă de-o încuviinţare dată
Cu inima-îndoită. Eu cer asta:
Un „da!" voios, rostit de voi bărbaţii
Din Cicero, scurt şi cuprinzător.
Şi fiindcă-o vreau, şi ce vreau, vreau cu totul,
Vă pun şi vouă, oameni din Chicago,
Aceeaşi întrebare iar, căci voi
Mă ştiţi mai bine şi, aş vrea să sper,
Mă preţuiţi chiar. Cine-i pentru mine?
Odată cu acestea-aş vrea să-adaug:
Cel ce nu-i pentru mine-i contra mea,
Şi singur va avea de suportat
Urmările poziţiei lui. Acum,
Puteţi alege!

GIVOLA

Pînă la alegeri,
Mai ascultaţi pe doamna Dullfeet.
Pe care o ştiţi cu toţii, văduva
Unui bărbat ce vi-a fost scump la toţi!

BETTY

Prieteni! De acum încolo-acela
Ce bun prieten vi-a fost tuturora,
Iar mie, soţ iubit, Ignatius Dullfeet,
Nu mai e printre noi...

GIVOLA

În pace doarmă!

BETTY

Şi nu mai poate să vă fie sprijin.
Vă cer de aceea, încredere să-aveţi
În domnul Ui, cum am şi eu, de cînd,
În aşa triste clipe pentru mine,
L-am cunoscut mai bine şi-ndeaproape.

GIVOLA

La vot!

GIRI

Cel care-i pentru Arturo Ui,
Sus mîinile! *(Unii ridică numaidecît mîna.)*

UNUL DIN CICERO

Se poate şi pleca?

GIVOLA

Oricine-i liber; facă ce doreşte.
(Cel din Cicero iese cu încetineală. Doi oameni de pază îl urmează. Apoi se aude o împuşcătură.)

GIRI

Şi-acuma voi! Care vi-i votul liber!
(Toţi ridică mîinile, fiecare amîndouă mîinile.)

GIVOLA

Patroane, votu-i gata. Precupeţii
Din Cicero şi din Chicago — îţi sînt
Adînc îndatoraţi şi-ţi mulţumesc
Năuci de bucurie, pentru sprijin.

UI

Sînt mîndru de a voastră mulţumită.
Sînt cincisprezece ani de-atuncea cînd,
Ca simplu fiu al Bronxului, şomer,
Am ascultat chemarea providenţei

Și doar cu șapte oameni încercați,
M-am dus să-mi fac carieră în
Chicago.
Încă de-atunci nutream dorința vie
Să-aduc negoțului de zarzavaturi pace.
Pe-atunci era numai un pilc de
oameni
Ce năzuia sfios însă fanatic
Spre-această pace. Azi sînt mulți. Iar
pacea
Nu mai este-în negoțul de legume
Din Chicago un vis, ci realitate.
Și ca să-asigur pacea, am dispus
Ca neîntîrziat să se procure
Noi tunuri Thompson, noi mașini
blindate.
Firește și pistoale și bastoane
De cauciuc și cîte și mai cîte
Mai trebuiesc, căci după sprijin țipă
Nu doar Chicago, nu doar Cicero,
Ci și-alte orașe Washington,
Milwaukee!
Detroit, Toledo! Pittsburg!
Cincinatti!
Oriunde-i tîrg de zarzavat. Flint!
Boston!
Filadelfia! Baltimore! St. Louis!
Little Rock!
Mineapolis! Columbus! Charleston și
New York!
Toate vor sprijin! Și nici o „rușine!"
Și nici un „huo!" pe Ui nu-l reține!
(Surle și fanfare. În timpul cuvîntării lui Ui, apare o inscripție: La 11 martie 1938, Hitler pătrunde în Austria. Alegerile făcute sub teroarea naziștilor îi asigură lui Hitler 98% din voturi.)

17.

Cicero. O femeie plină de sînge iese tîrîndu-se dintr-un camion în care s-a tras cu pușca, și vine în față șovăind.

FEMEIA

Săriți! Hei, voi! Stați! Nu fugiți!
Fiți martori!
Mi-i mort bărbatul colo-n camion!
Veniți de mă-ajutați! Și brațul meu
S-a dus... Și camionul! Vreau o cîrpă
S-o leg la braț... Ne calcă și strivesc
Parc-am fi muște-n halba lor de bere!
O doamne! Ajutați-mi! Nu e nimeni...
Bărbatul meu! Voi, asasinilor!
Dar știu eu cine e! E Ui! *(Cu furie.)*
Bestie.
Lepădătură a lepădăturii!
Spurcată scîrnă de care i-e greață
Și scîrnăviei, că se-ntreabă unde
Mă spăl? Păduche al păduchilor!
Și toți îl rabdă! Iară noi ne ducem!
Vă spun! E Ui! Ui!
(Foarte aproape răpăie o mitralieră și femeia se prăbușește.)
Ui și spuma!
Săriți! Nu-i nimeni să oprească
ciuma?

EPILOG

Iar voi nu vă holbați doar — fiți de veghe!
Și puneți mîna — nu fiți vorbe-ncurcă.
Pe toți sta să ne sugă așa streche!
Azi, omu-i liber. Dar mai e de furcă.
Deci, nu se culce încă nimeni pe-o ureche —
Nu-i stearpă poala ce-a fătat năpîrcă.

În romînește de *Florin Tornea*

www.cimec.ro